

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

21

Centenar EMIL ISAC

(Paginile 12-13)

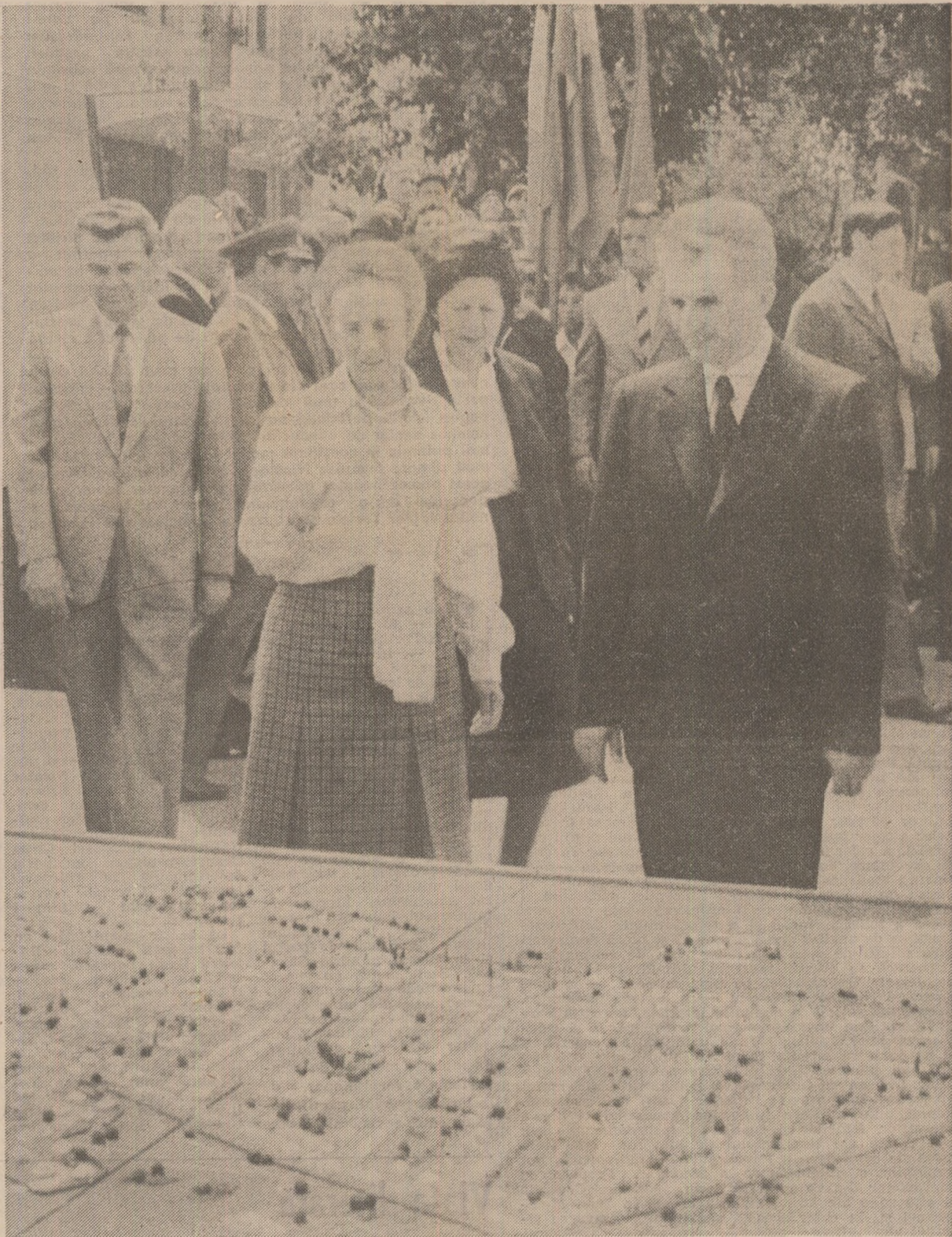
CU ȚARA, PENTRU ȚARĂ

ASPECT fundamental și definitoriu pentru democra-
tismul vieții noastre sociale și politice, pentru legă-
tura strinsă, monolitică, dintre partid și popor, con-
tactul direct și dialogul viu dintre secretarul general al
partidului și oamenii muncii de pe cuprinsul întregii
țări constituie una dintre cele mai vibrante expresii
ale unității active a societății socialiste românești, ce
asigură înaintarea neabătută a patriei către noi și tot
mai înalte culmi de civilizație și progres. Anii de după
Congresul al IX-lea al partidului, ani reprezentând cea
mai glorioasă și mai rodnică epocă din istoria contem-
porană a României, au consfințit această eficientă mo-
dalitate de analiză și dezbateri la fața locului a prin-
cipalelor probleme privind dezvoltarea economică și
socială a tuturor localităților patriei. Vizitele de lucru
și întâlnirile secretarului general al partidului cu oa-
menii muncii, cu specialiști și muncitorii din unitățile
de producție, cu organele locale de partid și de stat,
cu cadre de conducere din economic au intrat în pra-
ctica vieții publice românești și fac parte integrantă din
sistemul democrației muncitorești revoluționare, proprie
stadiului actual al societății noastre socialiste. Mândrin-
du-se cu marile realizări obținute în îndeplinirea progra-
melor și a obiectivelor stabilite de Programul partidului,
oamenii muncii dau totodată o însuflețită expresie a
sentimentelor lor de dragoste și de recunoștință, de pre-
țuire și de profund omagiu pentru partid, pentru con-
ducătorul său încercat, tovarășul Nicolae Ceaușescu.
Fiecare vizită de lucru, fiecare întâlnire cu colective
de oameni ai muncii constituie un nou prilej de ana-
liză aprofundată a ceea ce s-a îndeplinit și de stabilire
a căilor și modalităților de perfecționare a activității în
toate sectoarele și domeniile de activitate, acolo unde
se construiește și se holărăște viitorul însuși al națiunii
noastre socialiste. Orientările și indicațiile secretarului
general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ap-
recierile și soluțiile formulate în cadrul acestor întâl-
niri și vizite de lucru constituie un prețios îndreptar
pentru dezvoltarea în continuare a unităților de pro-
ducție, a localităților, a întreprinderilor și a instituți-
ilor unde au avut loc asemenea dialoguri cu țara.

SUB semnul generos și nobil al acestei efervescențe,
al dinamismului întregii vieți sociale din România
contemporană se înscrie, în bogata cronică a dialogului
secretarului general al partidului cu țara, și vizita
tovarășului Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa
Elena Ceaușescu, în județul Satu Mare. Locuitorii din
această parte a țării, unde mărturiile trecutului eroic
de luptă pentru libertate națională și socială se îngemă-
nează cu marile îndepliniri ale prezentului socialist,
au întâmpinat pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, secre-
tarul general al partidului, președintele Republicii So-
cialiste România, pe tovarășa Elena Ceaușescu, proe-
minență personalitate a vieții noastre politice, om de
știință de renume internațională, cu multă căldură
și dragoste, într-o vibrantă atmosferă de entuziasm,
de angajare hotărâtă pentru transpunerea în viață a
marilor obiective și programe de dezvoltare multilate-
rală a patriei stabilite de Congresul al XIII-lea al
partidului. Pretutindeni oamenii muncii au dat o in-
suflețită expresie bucuriei de a se întâlni cu secretarul
general al partidului, de a-i înfățișa realizările mărețe
obținute, de a-i urma îndemnul și orientările ce
statornicesc îndeplinirea neabătută a sarcinilor de viitor.
Acest nou și fecund dialog cu țara, cu oamenii muncii,
cu reprezentanții organelor locale de partid și de stat,
cu cadre de răspundere din industrie și agricultură
reprezintă cu strălucire stilul de lucru propriu acti-
vității secretarului general al partidului, concepției
sale revoluționare, înaltului său umanism socialist.
Marile sarcini care stau în fața întregii noastre nați-
uni, efortul susținut și responsabil pentru asigurarea
unei înaintări ferme către socialism și comunism con-
stituie obiectivul primordial al dialogului neîntrerupt
al secretarului general al partidului cu poporul, cu
oamenii muncii, cu țara.

Un dialog pentru țară, pentru viitorul său luminos
și fericit.

„România literară“

Marți, 20 mai. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist
Român, președintele Republicii Socialiste România, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu
— în timpul vizitei de lucru în județul Satu Mare

SIMETRIE

În tot ce văd suind, în tot ce cred
Mi-e patria cu marea și cîmpia,
Cu cerul ei de mai și cu vecia ;
În ritmul ei pășesc, mă reculeg.

De steaua ei mă simt atît de-aproape
De cînd deasupra Putnei îmi răsare,
Nădejdi-le-mi găsească întruchipare
Lumina ei îmi trece lin pe pleoape.

Sub talpa ei dorm moșii mei și zeei,
Mă recunosc în tot ce-i poezie,
Partidul neamul nostru-l reinvie !

De datini și de semne milenare
Mi-e griul sfînt, și casa mea, și teii,
Și ciocirli-a-n zboru-i către soare.

Al. Jebeleanu

România literară

Director: George Ivaşcu. Redactor şef adjunct: Ion Horea. Secretar responsabil de redacţie: Roger Câmpăneanu.

Din 7 în 7 zile

Pentru triumful raţiunii

PRINCIPILE, orientările şi demersurile de politică internaţională ale partidului şi statului nostru reflectă caracterul autentic revoluţionar, profund umanist al operei de mare vocaţie constructivă, care a devenit sensul fundamental al existenţei poporului român în anii socialismului.

Subliniind faptul că socialismul se construieşte cu succes, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a relevat, în strălucita sa Cuvîntare la Adunarea solemnă consacrată celei de-a 65-a aniversări a Partidului Comunist Român, atât importanţa consolidării realizărilor obţinute cit şi pe aceea a permanenţei perfecţionării a teoriei socialismului, aşa cum au înţeles să facă înşişi întemeitorii ei. Construind socialismul cu succes în fiecare din ţările care au optat pentru această cale istorică este întărită însăşi noţiunea de socialism, forţa de atracţie a ideilor socialiste şi comuniste. În acelaşi timp, dezvoltarea solidarităţii dintre partidele comuniste şi muncitoreşti, depăşirea unor divergenţe existente într-o problemă sau alta, dezvoltarea solidarităţii cu clasa muncitoare internaţională, deloc slăbită în rolul ei de forţă socială revoluţionară, ci, dimpotrivă, întărită prin lărgirea rîndurilor ei cu o parte a intelectualităţii, în special cu cea tehnică, întărirea unităţii tuturor forţelor înaintate, progresiste, a mişcărilor de eliberare naţională, a mişcărilor de nealinere, în lupta pentru dezarmare şi pace, pentru o lume mai dreaptă şi mai bună pe planeta noastră, sînt direcţii de acţiune de maximă importanţă în actuala situaţie internaţională.

Momentul actual, deosebit de grav, al evoluţiei evenimentelor internaţionale are, în concepţia partidului şi statului nostru, cauze multiple şi acestea sînt de natură militară — înfrîngerea unor acţiuni de forţă şi a unor forme de ameninţare cu folosirea forţei —, politico-strategică — continuarea cursei înarmărilor, inclusiv a celor nucleare, — şi economice — creşterea exponenţială a datoriei externe a ţărilor în curs de dezvoltare, continuarea de către ţările capitaliste dezvoltate a politicii de asuprire şi dominare neocolonialistă. În faţa acestei stări de lucruri destabilizatoare, primejdioase pentru condiţiile de existenţă ale omenirii şi pentru însăşi existenţa ei, este necesar ca raţiunea să triumfe asupra lipsei de raţiune.

Demonstraţia strălucită a periculozităţii scăpării de sub control a energiei nucleare, în orice formă şi de orice natură, într-o ţară sau alta, indiferent de orînduirea ei socială şi de ideologia ei, conferă Cuvîntării tovarăşului Nicolae Ceauşescu, şi în această privinţă, un caracter de document fundamental politic. Participarea tuturor statelor la reglementările necesare este relevantă ca fiind la fel de importantă ca şi participarea democratică, egală şi echitabilă la abordarea şi soluţionarea tuturor marilor probleme politice, economice, tehnico-ştiinţifice şi sociale care confruntă lumea contemporană. Calea tratativelor, calea paşnică, negociată este singura acceptabilă pentru soluţionarea problemelor internaţionale, a litigiilor şi conflictelor, fie ele locale sau extinse. Participarea tuturor părţilor interesate, aşezarea la masa tratativelor a celor puternici împreună cu cei mai puţini puternici, a celor săraci cu cei bogaţi, a ţărilor în curs de dezvoltare, cu cele dezvoltate economiceste — iată singura modalitate principial şi practic acceptabilă în lumea de astăzi. Precizarea concepţiei partidului şi statului nostru despre o problemă acută cum este aceea a folosirii forţei şi a terorismului dobîndeste valoarea de analiză politică majoră şi oferă deschideri spre soluţii de substanţă, iar nu de conjunctură. „Deoarece se discută mult în ultimul timp despre problemele terorismului pe plan mondial, — a spus tovarăşul Nicolae Ceauşescu — aş dori să menţionez, şi cu acest prilej, că acţiunile teroriste, terorismul de stat constituie un mare pericol pentru pacea şi colaborarea internaţională. Terorismul nu a reprezentat şi nu poate reprezenta, în nici o împrejurare, o formă a luptei politice şi de eliberare naţională. Este necesar însă să se înţeleagă că lichidarea terorismului presupune înlăturarea cauzelor care îl stimulează. Represiunile militare împotriva populaţiei civile, a bărbaţilor, femeilor şi copiilor, bombardamentele sau alte forme ale terorismului de stat nu constituie calea de combatere a terorismului — dimpotrivă, pot determina o intensificare a acestuia“. Perpetuarea conflictelor din Orientul Mijlociu, America Centrală şi alte zone ale lumii, situaţia creată în zona Mediteranei şi, în chiar această săptămînă, agravarea situaţiei din Africa australă, în urma agresiunii dezlănţuite de regimul de la Pretoria, împotriva a trei ţări vecine — Zambia, Botswana şi Zimbabwe — demonstrează cu acuitate temeinicia acestei aprecieri, ca şi a întregului demers românesc pentru eliminarea forţei din relaţiile internaţionale.

Arătînd că întîlnirea de la Geneva, din toamna anului trecut, a conducătorilor Uniunii Sovietice şi Statelor Unite nu a dus încă la confirmarea speranţelor puse în ea de către poapelele lumii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arătă: „Pînă nu este prea tîrziu, adresăm apelul Uniunii Sovietice şi Statelor Unite de a acţiona în spiritul angajamentelor pe care şi le-au luat la Geneva, de a face totul pentru realizarea unor acorduri corespunzătoare, reciproc acceptabile, pe calea dezarmării, şi în primul rînd a dezarmării nucleare, a destinderii şi colaborării“.

Încrederea cu care secretarul general al partidului nostru a declarat că trebuie să privim viitorul, în ciuda situaţiei internaţionale deosebit de grave, se întemeiază pe convingerea că toate orientările periculoase pot fi oprite sau depăşite prin acţiunea unită a poapelelor, conştiente că sînt în puterea lor să schimbe cursul evenimentelor, să-l îndrepte pe un făgaş paşnic, favorabil vieţii şi dezvoltării tuturor naţiunilor, tuturor ţărilor, întregii omeniri.

Cronicar

TELEGRAMĂ ADRESATĂ TOVARĂŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU

Secretar general al Partidului Comunist Român,
Preşedintele Republicii Socialiste România
de participanţii la manifestările consacrate omagierii a 50 de ani de la procesul comuniştilor şi militanţilor antifascişti de la Braşov

Mult iubite şi stimate
tovarăşe Nicolae Ceauşescu,

Scriitorii — poeţi, prozatori, dramaturgi, critici literari din întreaga ţară — împreună cu oamenii muncii din judeţul Braşov, muncitori, ţărani, intelectuali, elevi, studenţi, militari, participanţi la manifestările închinete omagierii a 50 de ani de la procesul comuniştilor şi militanţilor antifascişti de la Braşov — omagiere ce are loc, printr-o semnificativă coincidenţă, la scurtă vreme de la aniversarea glorioasă a jubileului al partidului — animaţi de puternice sentimente de devotaţie faţă de politica partidului nostru, de înaltă consideraţie şi stimă faţă de viaţa şi activitatea dumneavoastră revoluţionară, faţă de marele exemplu pe care-l reprezentaţi pentru partid şi popor, vă adresăm respectuosul nostru omagiu, aleasa noastră preţuire, legămîntul de a participa prin întreaga noastră activitate la împlinirea mereu mai grandioasă, mai profundă şi mai fermă a cutezătoarelor obiective de dezvoltare şi înflorire multilaterală a patriei noastre socialiste, la îndeplinirea programelor istorice adoptate de Congresul al XIII-lea al partidului.

În consens cu simţămintele şi gândurile întregii ţări, participanţii la aceste vibrante manifestări au evocat cu profundă emoţie momentele memorabile din biografia eroică a partidului nostru, luminată de curajoasele dumneavoastră fapte revoluţionare, între care un loc distinct şi pilduit pentru un destin de mare comunist patriot l-a constituit modelul de comportament revoluţionar, atitudinea exemplară în cadrul procesului de la Braşov intentat tinerilor comunişti militanţi antifascişti, demni purtători de cuvînt ai poziţiei partidului nostru faţă de gravele neîncredinţe sociale ale acelor vremuri, faţă de pericolul crescînd al fascismului şi revizionismului.

Pentru noi, toţi scriitorii care am avut prilejul de a cunoaşte locul în care s-a desfăşurat procesul, — mărturie peste vremuri a unui moment de amplă semnificaţie pentru istoria partidului nostru şi pentru devenirea unui luminos destin de conducător comunist — s-a întipărit şi mai puternic în conştiinţă modul în care dumneavoastră, mult stimate tovarăşe Nicolae Ceauşescu, aţi transformat acest proces intentat adevărului şi obţinerii supreme ale poporului într-o condamnare fermă şi curajoasă a nedreptăţilor sociale şi abuzurilor judiciare, aţi făcut să

răsune răspicat cuvîntul partidului, glasul raţiunii şi al combativităţii revoluţionare, să se exprime prin cuvîntul dumneavoastră însăşi voinţa poporului de a păstra fiinţa patriei, de a apăra cu orice preţ integritatea şi suveranitatea naţională.

Înaltele trăsături politice, morale, revoluţionare, ilustrate cu strălucire în acele momente dramatice prin poziţia din timpul procesului, anticipate prin activitatea dumneavoastră revoluţionară din anii care au precedat procesul, aveau să cunoască o permanentă afirmare în toate marile momente care au hotărît destinul liber şi socialist al României, care au făcut să triumfe justetea gîndului partidului nostru.

Noi ştim că prin poziţia dumneavoastră curajoasă în timpul procesului, prin conduita politică ireproşabilă, prin atitudinile de protest care au depăşit spaţiul sălii tribunalului, devenind cunoscute în întreaga ţară — muncitorimea, poporul au găsit în sensul adînc al încrederii şi speranţei temeiul acţiunilor unite, mai dirze, mai neînfricate.

De atunci pînă azi, prin tot ce aţi făcut pentru partid, pentru ţară, pentru independenţa şi suveranitatea României, pentru victoria socialismului, pentru pacea lumii, aceste cuvinte şi-au păstrat, neschimbat, întregul lor adevăr, s-au amplificat în orizonturile întregii ţări, au devenit adevărul nostru al tuturor, al muncitorilor, ţăranilor, creatorilor de artă şi cultură, adevăr pe care-l rostim astăzi cu înaltă solemnitate: „Sîntem mindri de conducătorul ţării şi al partidului, de marele patriot revoluţionar, tovarăşul Nicolae Ceauşescu.“

Toate acestea au fost trăite şi rostite într-o unanimă rezonanţă a conştiinţelor, în cadrul entuziasmelor manifestări prilejuite de omagierea a 50 de ani de la procesul comuniştilor şi militanţilor antifascişti de la Braşov, devenit o pagină glorioasă în istoria partidului şi a ţării, îngemănîndu-se în urarea pe care — în semn de aleasă stimă şi recunoştinţă, de devotament faţă de idealurile pe care le slujiţi cu atîta nobilitate dăruire şi strălucire — v-o adresăm, din adîncul inimilor, mult iubite şi stimate tovarăşe Nicolae Ceauşescu, urarea de a conduce şi pe mai departe cu aceeaşi clarviziune, cu aceeaşi ardenţă patriotică şi cutezanţă revoluţionară destinele partidului şi poporului nostru, pentru că România să se înalţe mereu demnă şi luminoasă, puternică, liberă, independentă între naţiunile lumii.

Manifestări omagiale

● Sub semnul glorioşului jubileu — 65 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român, — în cadrul manifestărilor pe care Uniunea Scriitorilor le dedică omagierii împlinirii a 50 de ani de la procesul militanţilor comunişti şi antifascişti de la Braşov, în zilele de 13 şi 14 mai au avut loc, la Braşov şi Făgăraş, întîlniri cu reprezentanţi ai literaturii din întreaga ţară, la care au participat oameni ai muncii din întreprinderi şi instituţii, activişti de partid şi de stat, ai organizaţiilor de masă şi obşteşti, elevi, studenţi, militari. S-au desfăşurat manifestări literare în municipiul Făgăraş, la casa de cultură, în municipiul Braşov, la Şcoala de partid şi la Liceul „Andrei Saguna“.

Participanţii au evocat cu profundă emoţie momente memorabile din lupta eroică a Partidului Comunist Român în care un loc distinct şi pilduit îl au atitudinea exemplară, modelul de comportament revoluţionar, de înflăcărat patriot, manifesta-te de către tovarăşul Nicolae

Ceauşescu la procesul de la Braşov, prefigurînd cu putere strălucite trăsături ale personalităţii celui care astăzi conduce cu genială clarviziune şi aleasă înţelepciune destinele României. Scriitorii oaspeţi ai judeţului Braşov, ceilalţi participanţi au relevat cu mindrie patriotică marile realizări obţinute în Epoca Nicolae Ceauşescu în judeţul Braşov, ca pretutindeni în ţară, aducînd cele mai calde mulţumiri tovarăşului Nicolae Ceauşescu, tovarăşei Elena Ceauşescu pentru contribuţia determinantă la ridicarea economică şi socială a acestor străvechi pămînturi româneşti.

La aceste manifestări au fost prezenţi scriitorii: Dumitru Radu Popescu, preşedintele Uniunii Scriitorilor, Alexandru Balaci, vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor, Traian Iancu, director al Uniunii Scriitorilor, Letay Lajos, secretar al Uniunii Scriitorilor, Anghel Dumbrăveanu, Mircea Tomus, Aurel Rău, Nicolae Dragoş, Ion Horea, Petre Ghelmez, Ion Gheorghe,

Nicolae Dan Frunteleşă, A. I. Zăinescu, Violeta Zamfirescu, Horia Zilieru, Harie Hinoaveanu, Dan Tărchilă, Daniel Drăgan, Ion Cringuleanu, George Tărnea, Dinu Flămind, Eva Lendvay, Vasile Copilu Cheatră, Nicolae Stole, Petru M. Has, Emil Poenaru, Ştefan Stănescu, Petre Popovici, Dan Iorga, Mateescu Mardare, Raluca Octav, Ioan Suciu, Ioan Gliga, Ovidiu Meceanu, Ermil Rădulescu, Ion Topolog.

Conducerea Uniunii Scriitorilor a fost primitivă de tovarăşul Ion Radu, prim secretar al Comitetului judeţean Braşov al P.C.R. La manifestările care au avut loc, precum şi în vizitele din judeţ, la Scheii Braşovului, cea dintîi şcoală românească, străvechi şi important focar de limbă şi cultură naţională, scriitorii au fost însoţiţi de tovarăşii Maria Cebuc, secretar al Comitetului judeţean Braşov al P.C.R., Dumitru Cristea, şef de secţie la Comitetul judeţean, de alţi activişti. Scriitorii s-au întîlnit, de ase-

menea, cu tovarăşul Vasile Roşoiu, primarul municipiului Făgăraş, care a prezentat realizările economice şi sociale ale acestei străvechi şi înfloritoare cetăţi a istoriei, a muncii şi creaţiei care a cunoscut şi cunoaşte o impresionantă dezvoltare în anii construcţiei socialiste şi îndeosebi în anii pe care cu mindrie îi numim Epoca Nicolae Ceauşescu.

La manifestările literare şi-au dat concursul formaţii artistice din judeţ, laureate în cadrul marelui Festival naţional „Cîntarea României“. Au prezentat programe de înaltă şi emoţionantă tinută artistică membrii formaţiei corale a Liceului Pedagogic şi a Şcolii generale de artă, grupul instrumental al clubului întreprinderii de autocamioane din Braşov, violonista Mihaela Oprea şi pianistul Mihail Horia, elevi, laureaţi a numeroase concursuri internaţionale, profesoara Liliana Iacobescu, precum şi ansambluri de cîntece şi dansuri din municipiul Făgăraş, rapsozi populari.

Viaţa literară

Mărţişorul — patria literaturii mele

● Cu prilejul împlinirii a 106 ani de la naşterea făurarului „Cuvintelor potrivite“, la Casa memorială din Mărţişor a avut loc deschiderea Universităţii poetice „Tudor Arghezi“, organizată de Muzeul Literaturii Române pe toată perioada estivală. Au participat: prof. univ.

Întîlnire

● La Casa personalului didactic din Deva, Octavian Paler a avut o întîlnire cu profesori de limba şi literatura română din judeţul Hunedoara, precum şi cu membrii cenaclului profesio-

nal (al cadrelor didactice) „Sinteze“. Scriitorul a vorbit despre relaţia etic-estică, a răspuns la întrebări şi a dat autografe pe ultima sa carte „Un muzeu în labirint — istorie subiectivă a autoportretului“.

Dezbateri

● Sub genericul „Poezia tînără de astăzi şi şansele receptării sale la cei mai tineri cititori“ a avut loc la Liceul „Mihai Viteazul“, din Ploieşti, în prezenţa unui mare număr de elevi ai Liceului „I.L. Caragiale“, Liceului pedagogic şi ai liceului-gază, o interesantă dezbateri literară

precum şi un recital de poezie. Au participat poeţii Florin Iaru şi Ion Stratan, criticul Sever Avram şi Constantin Hărlav. Din partea organizatorilor au fost prezenţi prof. Ion Dumitru, inspector la Inspectoratul şcolar judeţean, şi prof. Traian Comaniciu, director al Liceului „Mihai Viteazul“.

Lansare de carte

● Cu prilejul Zilei Victoriei, biblioteca judeţeană Vaslui a organizat o întîlnire cu scriitorul Haralamb Zîncă, unde a fost lansată cartea Ultima noapte de război, prima zi de pace. A luat cuvîntul Elena Poamă, directoroarea bibliotecii.

File

de dicţionar

● Filiala Ploieşti a Societăţii de Ştiinţe Filologice a editat un buletin literar în care este inclus şi începutul unui dicţionar al literaturii din judeţul Prahova. Sînt publicate fişele a numeroşi scriitori — Anton Bacalbaşa, I. A. Bassarabescu, Ion Bălu, Lucian Avramescu şi alţii.

Drumuri în istorie

TRECEREA munților și îmbrățișarea de sus a zărilor transilvane impun spiritului o solemnitate niciodată mărturisită, și gîndului o întoarcere prin timpuri de necuprins în adevărul tumultului lor. Dintr-o țară în alta, cuprindem țara de aici, de la cumpăna neamului, coborînd către țara Birsei și țara Făgărașului, sulnd în istorie, pe urmele soldaților din avanposturi, către vetre și către izvoare, prin fluviul imaginar al ființei noastre, ramificat ca o deltă incolo, spre Blaj și spre Alba, către Sibii și către împărăția Apusenilor. Încă sub coamele munților, un spațiu al culturii se deschide, chipuri de cărturari se ivesc dintr-un secol al trezirii și al împlinirii marilor idealuri ale existenței noastre naționale, trecerea lor dintr-o parte în alta, întîlnirile de pe Cîmpille libertății, toate parcă te cheamă pe tine însuși să fii martorul credinței în libertate, în unitate și în independență. Realitatea pămîntului prin care trecem întregeste fericit hotarele gîndului, în acordul absolut al faptelor de care te apropii cu idealurile celor ce le-au văzut din încercările luptei pentru dreptate socială, pentru dreptatea celor mulți, din asuprire și exploatare.

Venim la Brașov să evocăm un timp al eroismului, să vedem străzile pe care erau duși la judecată, în lanțuri, cei nouăsprezece tineri comuniști, venim să însoțim cele mai mărețe zile ale istoriei neamului cu cele mai sumbre zile ale istoriei luptei de clasă, venim să vedem clădirea cenușie în care erau duși sub baionete tinerii luptători din rîndurile cărora se arăta încă de atunci, oamenilor veniți să-i vadă, cel mai îndrăzneț, și cel mai drept dintre ei, acela care a impus, uimind, dreptatea cauzei tuturor, prin demnitatea ființei sale. Cum au trecut el, acum o jumătate de veac, în miezul iernii, prinși din casele lor sărace, de sub zidurile fabricilor, de pe drumurile muncii conspirative, cum au trecut ei munții, către ce țări de năzuință și de credință în jertfa luptei, în susul cărui fluviu imaginar al lumii muncitoare, cum a trecut el, tinărul Nicolae Ceaușescu, pățimas cititor de literatură și de istorie, neodihnit în lupta revoluționară, legat în lanțuri, cum a ajuns acolo între zidurile temniței brașovene, sub amenințarea justiției militare, în vecl-nălatea morții? Încerc să unesc în cuget și simțire chemările revoluționarilor-cărturari de pe Cîmpille libertății, chemările cărturarilor-vizionari din zărele revoluționare ale Brașovului și Sibiului, cu chemările revoluționarilor de acum o jumătate de veac, cu manifestele lor, cu lupta lor ascunsă în păturile cele mai umile, dar cele mai îndrăznețe, mai rezistente în fața încercărilor, mai încrezătoare în viitorul țării, în dreptatea și libertatea ei socială și națională.

A MENINȚATE de bruma neagră a fascismului, țările Europei trimiteau și primeau solii sfidătoare ori înfricoșate, într-un echilibru precar de dinaintea furtunii. România, unită printr-un destin al milenilor în hotarele ei firești, era amenințată cu cîmpiri teritoriale, într-un dezechilibru social și economic general, în care clasa muncitoare ducea pe umerii ei prețul avuției naționale, demnitatea, cinstea, aspirațiile vieții de ficcare zi. Personalități politice de bună credință aveau să cunoască violența organizațiilor de drcapta, într-un prag al compromisului, al falimentului democrației și al instaurării dictaturii. Idealurile naționale erau purtate în orizontul culturii române de spirite mărețe, cu nimic mai prejos decît bărbații luminați al secolului trecut, și nepereche cu tot ce se pregătea în planul politic, de către forțele reacționare ale vremii lor. Cine erau tinerii accia din umbra zidurilor închisorii, știuți de oamenii cinstiți, apărători ai adevărului, de gazetarii lucizi și drepti în relatările lor, de oamenii care îi vedeau aduși în lanțuri, cine erau acela care luptau în frontul ascuns dar fără oprire, care aveau să înfrunte o judecată și un sistem de legi prin care nu se exprima națiunea română, nici crezul ei în legile drepte ale vieții, nici visul ei la un viitor mai bun? Încă nu venise războiul, dar ei îi înregistrau semnele, avertizau asupra pericolului fascist în țară și în lume. Noi venim acum pe urmele lor, ni se arată clădiri și străzi, încerc să convertesc realitatea libertății mele în realitatea anului 1936, și mă gîndesc la militantul comunist, fiu de țărani ajuns în Capitală pe baricadele luptei revoluționare, dus între jandarmi, fugit de acasă spre aceleași chemări ale dreptății și ale libertății, adus aici între gardieni, apărut în fața instanței, demn, ca un fiu al națiunii române, al clasei muncitoare, curat și fără șovăire în afirmarea adevărului.

Totul în jurul nostru era istorie. Istoria unei jumătăți de veac, povestită, simțită, căutată după ferestrele și porțile rămase parcă în muțenia lor amenințătoare de atunci, ale clădirii cenușii. Istoria zilelor noastre, de necuprins în zidurile ei, în care sintem primiți ca martori ai creației și ai libertății graiului nostru, în țara Birsei și în țara Făgărașului, cu mindria așezărilor și a înnoirilor, și cu gravitatea evocărilor aceluși timp al luptei muncitorești și acelor împrejurări în care demnitatea națiunii noastre și dreptatea clasei

muncitoare au fost rostite să se audă, de acolo, din boxa acuzaților, pînă în cele mai îndepărtate colțuri de țară. La Brașov ori la Făgăraș, evocările istoriei se însoțeau firesc, în arătarea vestigiilor și documentelor, cu șantierul, în apropierea cărora deslușeam profilul citadine impresionante, și în a căror autoritate de muncă și de angajare muncitorească înțelegeam adevărul contemporan al unor realități sociale așa cum acolo, în fața judecății, tinărul Nicolae Ceaușescu le-a văzut, în programul său revoluționar, cum le vede și le înțelege acum, în fața răspunderilor supreme de soarta și de viitorul națiunii române. Venim aici cu mărturisirea sinceră a conștiinței noastre, cu fața noastră de contemporani ai mărețelor infăptuirii, venim încrezători în adevărul judecății drepte, să cunoaștem în această parte de țară care a fost temelie muncitorească a idealurilor comuniste, atunci, care a fost prețul suferințelor și al îndurărilor, de atunci, și spunem cu mina pe inimă de ceea ce este țara noastră acum, la capătul acestor decenii de biruințe și de sacrificii, ale edificării și instaurării în viața socială a principiilor politice, juridice și morale în numele cărora Nicolae Ceaușescu, acum cincizeci de ani, răs-pundea judecătorilor săi. Clasa muncitoare este o clasă a creației bunurilor vieții, frumuseții și libertății. Lupta împotriva fascismului, atunci, este biruința democrației de astăzi. Lupta împotriva amenințărilor la viața națiunii române, atunci, este neclintirea unității noastre naționale de astăzi. Credem și rostim aici, aceste adevăruri, cu sentimentul firesc, al unor oameni liberi, nebatjocoriți și neamenințați de baionetele gardienilor, și ne gîndim la felul cum le-a rostit el, atunci, aceste adevăruri și acelea ale timpului său, tinărul de optsprezece ani, de acolo, din boxa acuzaților, în numele națiunii, în numele clasei muncitoare, în numele comuniștilor români.

IN FAȚA zidurilor cetății Făgărașului, nici o clipă n-am avut în conștiință realitatea distanțelor, în timp și în spațiu, acolo, în pămîntul știut al Țării Românești încă din timpul descălecărilor, la drumurile cărturarilor și ale negustorilor, de dincolo și de dincoace de munți, în locurile de refugiu ale domnilor și ale boierilor, la cetatea de suflet a lui Mihai, din preajma căreia imaginam orașul, așa cum se configurează sub ochii noștri, pînă la marginea pămînturilor despre care făgărășenii vorbesc nu numai cu mindrie de străvechimea lor, ci și cu demnitate gospodărească și cu grijă de pămîntul zilei de mîine, de bucatele și de pădurile țării, de sănătatea roadelor și de noua simbioză din viața oamenilor, între preocupările tehnice, industriale, cu munca pămîntului și prosperitatea gospodăriilor țărănești. Un bilanț al infăptuirilor rurale se afirmă într-o conjugare normală cu ceea ce industria metalurgică și chimică a orașului cunoșc la ora actuală în planul concepțiilor tehnice. În aceeași ordine, școlile cu tradiție și noile așezăminte ale culturii și învățămîntului fac astăzi din municipiul Făgărașului o așezare emblematică pe măsura faimei sale istorice. Am venit aici să comunicăm și de oamenii Făgărașului, și am dezvoltat, timp de două ceasuri, măcar ceva din orizontul paginilor noastre, din iubirea noastră de țară, de oamenii ei, de locurile ei încărcate de istorie, binecuvîntate de genul creator al poporului român.

Înțelesul înalt al condițiilor noastre de cărturari l-am simțit și la Scheii Brașovului, între tipărițiile lui Coresi și ale ucenicilor săi, în băncile clasei lui Anton Pann, lingă tiparniță și lingă manuscrise, acolo, în inția școală românească, de unde gînduri și învățături s-au desprins, apucînd pe drumurile Avrigului, Sibiului și Râșinarilor, în cărțile dascălilor luminători. Nici o clipă n-am simțit, căutînd în înțelesurile cărților și la meșteșugul tipografilor, depărtări și spații încoțșate, între acele timpuri și credințe și îndatoririle noastre scriitoricești, eram purtat de iubirea fără margini de țară și de cărturării ei, în libertatea spiritului și prin încercările timpului nostru. Acolo, în Schei și la Liceul „Andrei Șaguna“, de pe băncile căruia au ieșit iluștri oameni ai culturii române, am regăsit încă o dată fața spirituală a lumii transilvane, aceea care a prezidat la afirmarea adevărului nostru național.

Am venit aici să cunoaștem mai bine legea zilelor noastre, de edificare a prezentului și a viitorului țării, să cunoaștem oamenii din miinile și din priceperea cărora se ivesc atitea minunății, am venit într-o istorie care se mărturisește la ficcare pas, de foarte departe, și din timpul propriei noastre biografii, am venit să omagiem în spiritul mărturisirilor noastre Partidul Comunist Român, poporul român și pe conducătorul țării, pentru jumătatea de veac din istoria luptelor întru dreptate socială, libertate și independență națională, în această primăvară aniversară, încercată de marile probleme ale lumii care cer sinceritatea, participarea și ardoarea ființei noastre, a ficcăruia.

Ion Horea

MIHAI COȘAN : Siderurgist

MIRCEA ȘI MAREA

La șase veacuri de la înscănare

Intemeierea cobori din munte
Ca răzvrătită piatră și zăpadă.
Fugea dintr-o Posadă Basarabă
Un crai fără coroana de pe frunte.

Se-ntinse astfel Țara Românească
Unind izvoare, riuri, într-un val.
Scut păcii de la Dunăre-n Ardeal,
Pustiul chiar a prins ca să rodească.

Înalt Poetul a cîntat cîndva
Bătrînul ce-avu prieteni riul, ramul,
Din codri înfruntînd Aliotmanul
Ce ingenuncherea lumii pregătea.

Cînd Mircea Voievod, simbol străbun
Unind prin el Carpații și cu Marea,
Deschise drum de apă fără zări,
Drept țel ne-a fost lăsat Neatîrnarea.

Primind ca oaspe fostul lui dușman,
El a urit doar ura, agresorul.
Lui Alexandru Bunul ajutorul
I-a dat fiindcă erau același neam.

Azi cînd Românul e la el stăpin
Și-n Dobrogea pămîntul e grădină,
În rodul viei, floare, pom sau spic
Stă singe de viteji la rădăcină.

Pe care Marea nevoind să-l spele
L-a ocrotit prin vreme cu iubire,
Iar umbra voivodală de pe Olt
Ni-l veșnicește sfîntă moștenire.

Nicolae Liu

Alexandru Philippide, critic literar și eseist

POET, a cărui personalitate se contura în anii debutului pe linia tonalității triste a decorului citadin, poet al „tîrgului” monoton și anacronic — comparat cu G. Rodenbach și Jules Laforgue — Al. Philippide n-a fost un temperament inclinat către aspectul sumbru și tenebros al vieții, ci mai curînd un spirit atras de profunzimea interiorității psihice și de tentația de a pătrunde „misterul” procesului creației literare. Orientat către problematica filosofică (*Aur sterp*), obsedat de nevoia de dizolvare a neliniștilor psihice și de convertire a groazei de neant în conștiința incandescentă ce se înalță deasupra morții biologice (*Stinci fulgerate*, *Visuri în vuitul vremii*), poetul construiește în versurile sale „drama eului”, asemenea lui Baudelaire sau Rimbaud. Și ceea ce definește contururile acestei drame — cum s-a mai remarcat (N. Balotă) — este viziunea unui „ex” în „absolut” al eului liric, o anumită „impersonalizare”, o izolare, însoțită de suferință, de sufletul pe care îl constată părăginit și pustiu în existența cotidiană. Prozator reținut de tematica și structura psihologică a epicului, folosind acea tehnică narativă, ce se axează pe o prezență malefică în nuvelele sale: *Floarea din prăpastie* și *Îmbrățișarea mortului*, scriitorul se situează în același timp pe linia criticii de idei, întregindu-și opera cu o substanțială activitate de critic literar și eseist. Familiar cu reflecția filosofică, cunoscător avizat al literaturii universale, stăpînit de curiozitatea intelectuală a cunoașterii fenomenului literar în esența lui, el aduce precizie, claritate și originală interpretare în dezbaterile problemelor artei literare, ca și în caracterizarea pătrunzătoare a curentelor artistice.

Inițial, considerat „modernist” pentru deschiderea sa către tendința de innoire și improspătare a expresiei literare, Philippide a fost un lector pasionat, un comentator de largi virtualități interpretative, care teoretiza totuși împotriva „modelor” literare pseudo-revoluționare, reducînd excesul inovațiilor printr-o interpretare de just echilibru, care era departe de a disprețui criteriile și valorile tradiției literare naționale. Studiile și eseurile lui cuprinse în volumele: *Studii și portrete literare* (1963), *Scriitorul și arta lui* (1968), *Considerații confortabile* (1970

și 1972), *Puncte cardinale europene* (1973), aliniind portrete de scriitori și meditații asupra unor direcții și curente deosebite și surprinzînd esența specifică a unor creatori remarcabili, se disting prin aceeași preocupare obiectivă de clarificare a conceptelor de istorie literară precum și de subliniere a unor valori din literatura universală.

Pasiunea lecturii la Philippide definește un autentic om de literă care, pătrunzînd, prin reflecțiile sale critice, cu o rară putere analitică, în opera altor scriitori — se profilează pe el-insuși în cimpul literaturii. Aria lecturilor sale este vastă: de la antici (Sofocle, Platon) la Shakespeare și apoi la moderni (Balzac, Dickens, Walter Scott, Flaubert, Zola, E. A. Poe, Th. Gautier, Eminescu) sau contemporani (J. Joyce, Paul Valéry, Maurice Dkobra, P. Istrati, Sadoveanu, ș.a.). Romanticii ocupă un loc principal, căci Philippide își exprimă afinitatea cu solitudinea romantică, considerată ca sură a creatoarei în poezie. În *Puncte cardinale europene*, *Orizont romantic*, poetul distinge tipul romantic („tip al sensibilității”) de tipul clasic (raționalist) și de cel realist, la care predomină oglindirea exactă a realității strict legată de viața concretă.

Pe un plan ușor diferențiat, s-ar putea observa, în judecățile sale critice, o anumită moderație, care nu ignorează trecutul, nici nu exclude inovația în gândire și tehnica creației. Dar ceea ce consideră necesar e o anumită degajare de influența directă, insistență a „manifestelor literare” fără acoperire, bazate pe afirmații dogmatice, nu rare ori însoțite de intoleranță negații sau de fanatice contestări. De aceea, adversar al avangardei, pe care o cunoșcuse în anii de studii ai tinereții, Philippide practică o critică lucidă, rațională, de o clasică obiectivitate și un real discernămint. Antimodernist moderat și antitraditionalist ponderat, el are un singur cult mărturisit: respectul pentru cultura autentică.

În fond, „fenomenul literar — remarcă Philippide — se întemeiază pe două mișcări ale psihicului uman, ajuns la o treaptă mai înaltă de dezvoltare, și anume pe de o parte, nevoia de cunoaștere a lumii și a vieții, cu ajutorul și prin mijlocirea sensibilității inteligente și, pe de altă parte, aspirația către frumos, cu presimțirile de bucurie spirituală pe care această aspirație le nutrește. Opera de artă rezultă, de obicei, din aceste două mișcări combinate” (prefață la *Scriitorul și arta lui*).

CEEA ce mi se pare a constitui fondul comun al gândirii critice a lui Philippide e încercarea de a dezvălui esența artei și a structurilor psihice a creatorului literar, printr-un sondaj în viața și opera lui, în lumina documentului revelator al implicațiilor culturale ale epocii. Încă din primul volum, în afara unor sinteze ideologice-literare, a unor „profiluri de tineri poeți” și a unor capitole de teoria literaturii („Spre o definire a artei literare”, „Ritm și poezie”), autorul relevă datele proprii operelor și experienței artistice ale unor exponenți ai literaturii universale: Shakespeare, Schiller,

Cehov, Lermontov, Kleist, ș.a. Problemele actualității literare, cu care se deschide volumul, îi oferă prilejul unei profesiuni de credință față de rolul literaturii noi, precum și de prețuire a poezilor contemporani. Supunînd unui examen teoretic raportul dintre poezie și ideologia revoluționară, schiînd corespondența procesului de transformare socialistă a țării cu acel de transformare ideologico-artistică a literaturii, autorul dezaproabă individualismul blazat în creația literară, remarcînd combativitatea și funcția educativă a noii literaturi. Și confirmînd locul poeziei cu rezonanță politică, el relevă calitatea deosebită a versurilor unor tineri poeți: Ion Brad, Tiberiu Utan, Ion Horea și Mihai Negulescu, însuflețite de elanul construcției socialismului și de peisajul transfigurat de munca creatoare a omului.

Pe alt plan, reținut de aspectele literaturii universale, pe linia unei constante orientări de amplă cultură istorico-literară, scriitorul e sollicitat — aci ca și în celelalte volume — de problemele teoriei literare. Chiar cînd nu înovează datele discuției teoretice, experiența poetului asigură formulări clare și utile. Acesta e cazul observațiilor despre raportul dintre talent și studiu, despre valoarea sugestivă a limbajului poetic și despre semnificația artistică a cuvîntului în context, împotriva „magiei” sonorității („Spre o definire a artei literare”). Interesante sînt reflecțiile autorului asupra versificației (vers ritmic — vers liber), fixînd condiția autenticității în necesara corespondență a formei versului cu intensitatea mișcării, gândirii poetice („Ritm și poezie”). Justificată și concludentă ne apare și considerarea clasicismului prin prizma universalității, atenuînd antinomia clasic-romantic și subliniînd valoarea elementelor de echilibru, armonie și claritate, comune oricărei creații de valoare. Studiile de literatură universală atestă — în concepția lui Philippide — o largă arde de cercetare, amplă documentare și o judecată ce reflectă maturitatea de cugetare. Datele biografice reliefează valențele temperamentale și explică complementar formația spirituală a scriitorului. Caracterizarea lui Andersen și a poetului W. Blacke e, sub acest raport, demonstrativă. Poezia, care se împletește cu detaliul realist la unul din cei mai mari povestitori ai omenirii, presupune o îmbinare a spiritului romantic cu arta contrastului și a însuflețirii lucrurilor, miraculosul exterior și fantasticul imaginației. Și poate, într-o măsură apropiată, aceeași sensibilitate la misticism și fantezie îl caracterizează și pe W. Blacke, poet vizionar ce mărturisește prezența vedeniilor inspiratoare în propria-i operă și învalve în forme alegorice istoria contemporană în sens progresist, martor pasionat al epocii sale și admirator al revoluției franceze, căreia îi închină un poem.

Studiul despre Cehov e de o uimitoare pătrundere oferînd o subtilă analiză a operei marelui scriitor. Philippide relevă aici penetrantul realism critic, cu care e zugrăvită mica burghezie „lamentabilă și ridicolă”, imbinarea satirei cu umorul, substratul adinc al dramei cehoviene, ca și prezența concomitentă a tragicului și comicului în același fenomen de viață.

Un alt obiect al reflecției critice a autorului este „tragicul”. În „Realism tragic al lui Kleist”, el surprinde tonutul liric al exprimării, corespunzător pasiunii dezlănțuite. În timp ce în „Neliniștea lui Lermontov” ne dezvăluie izvorul revoltei sociale a poetului încă din pragul tinereții. Căci în poezia lui Lermontov dorința de libertate se imbină cu indignarea satirică („Moartea poetului”); tonul de blindă melancolie e întretăiat de izbucniri pasionate, de viziunea unor idealuri superioare sau de anticiparea profetică a tragicului său destin („Un vis”). Esența poeziei marelui romantic o constituie în fond interesul poetului pentru viața societății, reunind latura subiectivă a izolării romantice cu pasiunea de luptă și revoltă socială.

CELE două volume de *Considerații confortabile* includ opiniile autorului despre alte probleme de teorie literară și evocări originale ale unor figuri reprezentative din literatura universală, relevînd date și aspecte mai puțin cunoscute ale creației lor. Alături de subtile și inedite comentarii referitoare la teme ce implică o meditație deosebită („Gustul literar comun”, „Literatura, fals miracol”, „Demonul literar”, „Cinstirea scrisului”), Philippide „recitește” și „interpretează” pentru cititorii săi opera unor scriitori remarcabili: Dostoievski, Walter Scott, J. Joyce, Fr. Werfel, Paul Valéry ș.a., punînd în lumina specificul creației lor.

Nu este greu de observat că majoritatea studiilor și eseurilor din *Scriitorul și arta lui*, ca și a celor din volumul amintit mai sus, atestă indirect afinitatea lui cu predispoziția sau preferințele literare ale celor marcați de un fond romantic structural. Căci — după părerea autorului — „romantismul, înainte de a fi o mișcare literară, este o predispoziție sufletească, o atitudine bine caracterizată față de viață și lume... Firea romantică e atrasă de propriile-i adîncuri”. Philippide e aci în perfect consens cu ideile lui Fr. Schlegel despre esența poeziei, care acordă primordialitate spiritului romantic, căci „specia romantică de poezie este... oarecum arta poetică însăși: într-un anumit sens, orice poezie este sau trebuie să fie romantică” (cit. în *Puncte cardinale europene*, p. 75 după: „Fr. Schlegel, „Kritische Schriften”).

Romanticii au fost și Fr. Schiller și Novalis. Dar dacă poezia schilleriană e privită sub raportul valorii ei morale („poezie cu rezonanțe etice”) evidențînd legătura dintre idealurile înaintate ale omenirii și valorile poetice, Novalis e considerat sub aspectul spiritului inclinat către interiorizare, cultivînd „răsrîngerea în lumea dinăuntru”. Astfel, poezia lui vine — mai mult ca oricare alta — o interpretare, o „transfigurare” a realității.

Un nume, care a reținut în mod excepțional atenția criticului, a fost Rainer Maria Rilke. Schița de portret, pe care l-o conturează, e elocventă. Pentru el, Rilke este poetul care animă în întregime mediul ambiant. Cu sensibilitatea lui delicată, predispus să treacă dincolo de realitatea percepută senzorial, cu rime bogate și de o armonie verbală necăutată, poetul descoperă în fiecare lucru un suflet, pe care se simte chemat să-l releve și să-l exprime, concretizînd un adevărat pantemism simbolic („Das Buch der Bilder”). Influențat de Tolstoi, Rilke a manifestat permanent tendința spre o eliberare a conștiinței de tot ce este preconcepțat sau consacrat de obișnuințe, iar „Elegiile sale accentuează expresia inefabilului, încercarea de a transpune, într-un limbaj inteligibil, stările psihice obscure.

Înrudit cu Rimbaud prin cultul cuvîntului poetic, apropiat de St. Mallarmé, a cărui poezie o definește ca „artă a sugerării”, în care visul ocupă locul central și evocarea unui obiect material descoperă o „stare de suflet” (état d'âme). Philippide se întilnește pe acest plan cu Baudelaire, care pune la baza poeziei „sinestezia” — imbinare a celor mai variate senzații (auditive, vizuale, olfactive) în celebrul sonet „Correspondances” („Les parfums, les couleurs et les sons se répondent”).

Oprim aici exemplificarea considerațiilor critice, atît de variate și sugestive ale lui Philippide, care se întind pe o arie mult mai largă, situiînd în marea galerie a celor aleși, poeți ca: Holderlin, E. A. Poe sau Lautréamont, prozatori satirici ca: G. Courteline, Bernard Shaw sau Anatole France, subscriînd, în același timp, „Însemnări despre Faust”, de Ronsard sau despre poezia teatrului shakespeareian, care a marcat perioada de maturitate a literaturii dramatice engleze.

Gînditor de factură clasică prin precizia demonstrației și claritatea formulării ideilor, poet în opera căruia persistă ecourile luptei pentru realizarea idealurilor înalte ale umanității, critic lucid și îndrăzneț, om de cultură superioară, Al. Philippide a redat în eseurile sale — așa cum am încercat să arătăm în rîndurile de față — pagini luminoase de interpretare a problemelor artei literare și de evocare a marilor creații din literatura universală.

I. Bogdan

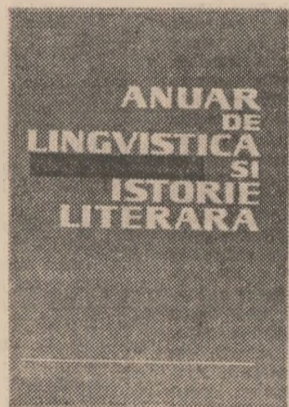
Mircea Mancaș

Anuar de istorie literară

■ A apărut un nou tom al *Anuarului de lingvistică și istorie literară* tipărit de Centrul de lingvistică, istorie literară și folclor de pe lângă Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași: tomul XXIX B, consacrat istoriei literare și folclorului. Însă, mînd contribuții ale cercetătorilor Centrului, ale cadrelor didactice din universitate și ale citorva invitați, Anuarul se înfățișează ca un volum masiv, de 350 de pagini, bună parte culesse cu literă mică. Impresia de ansamblu e de exemplară seriozitate a muncii intelectuale, întărită și de însemnările finale, cuprinzînd date despre activitatea secției de istorie literară și folclor a Centrului și despre lucrările publicate individual de către cercetătorii săi.

Sumarul volumului e variat, adunînd studii, esuri, texte comemorative, recenzii și note de tot felul, delimitate în cîteva secțiuni mari. După patru texte așezate sub genericul *Eminesciana* urmează o serie de *Studii*, unde își au locul un fragment inedit de Petru Caraman, cercetarea documentară a lui Mircea Angheliescu despre *Heliade și începuturile „Curierului românesc”*, o interesantă lucrare de Stelian Dumitrăcel intitulată *Pretexte antonpannești la Marin Preda: O adunare liniștită* (urmărite fiind în opera lui Preda notele de balcanism literar și raportările — surprinzătoare — la Anton Pann, culesse din romane și din mărturisiri, totul convergînd spre o paralelă între nvela indicată în titlu și antonpannesca *O șezătoare la țară*) — ș.a.m.d. Patru

Note și comentarii pe teme de istorie literară, comparatistică și traduceri sînt urmate de un studiu de interes didactic al lui Constantin Parfene, cu supratitlul *Literatura și școala*. Ultima sută de pagini a volumului, *Critică și bibliografie*, cuprinde nu mai puțin de 70 de recenzii la lucrări și periodice de specialitate, într-un impresionant efort de cartografiere a unui întins teritoriu de cercetare culturală. Frecvența unor semnături indică preocupări sistematice într-o direcție ori alta, adică o pozitivă adîncire a cimpurilor problematice abordate. Cîteva exemple: Andrei Corbea își reconfirmă preocupările cunoscute pentru teoria literară, germanistică și comparatistică publicînd un studiu despre *O idee literară: critica tematică*, o recenzie la lexiconul de literatură universală tipărit la Hamburg în 1981 și una despre o lucrare a lui Manfred S. Fischer consacrată „constituirii imagologiei comparatiste”; Tereza Petrescu, care se ocupase în secțiunea *Studii de Elemente mitice în dramaturgia lui Lucian Blaga* și se referise și la *Dramaturgia lui Lucian Blaga* de Dan C. Mihailescu, analizează într-o recenzie și cealaltă carte a acestuia, *Perspective eminesciene*, revine la Blaga comentînd ediția critică a lui George Gană, despre Blaga, Eminescu și — legat de aceștia doi — Mircea Eliade fiind vorba și în prezentarea volumului de studii românești *Libra*, editat la Groningen; Eugen Munteanu, cunoscut și ca traducător din Aurelius Augustinus, comentează cartea lui

Andrei Cornea asupra epocii romano-bizantine și alte șase volume de studii clasice, orientale și medievistice apărute în Italia, Finlanda și Germania; Silvia Ciobotaru, Ion H. Ciobotaru, Lucia Cireș și Lucia Berdan publică o serie bogată de studii și recenzii pe teme de folcloristică etc. Despre relativ recente volume de critică literară (de Mihai Drăgan, Eugen Simion, Laurențiu Ulici, Alexandru Paleologu etc.) scriu Ioan Holban, Florin Faifer, Dan Mănuacă.

Sînt și alte semnături în recentul Anuar ieșean, toate integrîndu-se unui puternic colectiv de cercetători, pe deplin îndreptățit ca, după încheierea unanim apreciatului *Dicționar al literaturii române de la origini pînă la 1900*, să treacă la elaborarea celui pentru prima jumătate a secolului XX. Operațiune aflată — după cum informează notele de la finele Anuarului — în plină desfășurare.

Metafora vie

La fel se nedumeresc și înțelepții cetății: „Cum adică, o fîntină?”

Înainte de a invita pe Viziru în lumea enigmatică a lui Antipa, autorul trage, prin urmare, un semnal de alarmă: „Atenție, metaforă!”. Cititorului — fictiv sau real — i se sugerează cum trebuie înțeleasă povestea lui Antipa. Fiindcă în structura de adincime a romanului lui George Bălăiță se ascunde (și se revelează) Modelul metaforei.

Lumea în două zile speculează fragilitatea limitelor dintre da și nu, aici și dincolo, adevăr și minciună (firește, „în sens extra-moral”). Filosofii susțin că adevăratele noastre sunt simple ficțiuni a căror fictivitate ar fi fost de mult uitată; ei descoperă chiar în vorbirea noastră cea de toate zilele o mitologie „albă”, decolorată la purtat, în care metaforele s-au totit și s-au șters aproape de tot, până când au murit. Autorul Lumii în două zile știe să pătrundă însă în limbaj pe poarta vieții nu pe cea a morții, resuscitând metafora, făcând-o să trăiască. Fabulația ce se învîrtește în jurul lui Antipa mestește de un metaforism uitat sau ignorat. Personajul lui Bălăiță sărbătorește solstițiul ca-și-cum ar fi ajunul; cu toate că e cald, se infolește cu șapte cojoace, „ca și cum ar fi în Groenlanda”, zice cineva. În schimb, se îmbracă sumar într-o zi friguroasă de vară, ca și când ar fi cald. În sfârșit, nu se știe dacă era în grațiile celor puternici, „dar toată lumea se purta cu el ca și cum ar fi fost” — pune judecătorul Viziru punctul pe i.

ILUSTRIND o schizoidie de același tip cu cea a metaforei, persoana lui Antipa oscilează întruna între două planuri. Gluma, minciuna, farsa, în care excelează el, sînt de fapt, salturi acrobatiche între categorii sau între ordine deosebite ale existenței. Antipa are grijă să conserve tensiunea între extreme, urmărind întotdeauna echivocul, „jocul” — pentru mulți din jurul său, derutant. Pentru mistificările sale, el inventează apoi justificări fanteziste, numindu-le „teoreme”, glumind cu știința glumei, fără să creadă nimic din ce spune. Dar este oare îngădui să te încrezi în metaforă?

În parabola lui August pălărierul, mulțimea așteaptă cu sufletul la gură un adevăr în care să creadă, pe cînd ascetul le oferă numai o „figură” a vieții. Refuzul filosofilor cetății e ritos și rostit „cu convingere”, în timp ce ascetul rămîne senin și ne-încercător. Descoperim aici un spectru al atitudinilor în fața relației dintre real și cuvînt, o veritabilă retorică a existenței, ce se regăsește după aceea și în roman. De o parte stă cabotinul Antipa, care jonglează în toate chipurile cu sensul lui Este; de alta, se întilnesc Felicia și Anghel (ca probă că extremele mai totdeauna se ating). Critica a apăsător deobște pe opoziția dintre Anghel și August, în paguba relației care seamănă (dar și desparte) pe Anghel și Felicia. Ambii resping (sau ignorează) tăișul du-

blu al lui Este, luînd totul în termeni de adevăr și minciună. Și unul și altul caută, deci, pe „adevăratul” Antipa, judecîndu-l însă după repere opuse; pentru unul etalonul adevărului este realul, iar pentru celălalt cuvîntul. Oricum, ambii întruchiează fanatismul credinței. Felicia și Anghel disprețuiesc deopotrivă pe ca-și-cum, forțînd la sinonimie cuvîntul și lumea.

Felicia crede în darul cuvîntului de a se face una cu realul; balanța înclină către partea lumii. „Spusele” sînt supuse la proba concretului și reduse, cu forța, la un sens univoc. În asemenea condiții, adevărul și minciuna par a se alege ca undelele de apă. Acrobațiile verbale ale lui Antipa sînt pentru Felicia minciună sfruntată. Totul e împins la absurd și mincinosul Antipa e forțat să spună că minte chiar atunci cînd se nimereste să susțină adevărul. (De unde se vede că Felicia nu se tulbură de paradoxele so-fîșilor.)

UZÎND de un mimetism subțire, în prima parte a romanului, autorul privește — parcă — lumea cu ochii Feliciei. Din cele două planuri, pe care le ține totdeauna în tensiune metafora, unul pare a birui definitiv pe celălalt. Magia lingvistică săvîrșită de prozator în „Domestica” stă sub semnul unui ca-și-cum făcut uitat, suspendat în beneficiul concretului: încrederea „are forma unei țigăi cu coadă în care se frig jumările”; Antipa se adună la loc „bucată cu bucată, o mină, un picior, un nasture” după care „își găsește capul într-un coș de papură, printre cartofi și morcovi zbirciți” etc. În lumea bulionului, a piperului, a scorțișoarei, cuvîntul se prefăce ca apune în fața strălucirii realului. De fapt, romancierul trîșează, prezentînd, pur și simplu, în text „naivitatea ontologică” a Feliciei. Autorul știe foarte bine că și noi putem cădea oricînd în cursa gramaticii, închipindu-ne că un „instrument” ca Mussolini ar fi util în bucătăria Feliciei la preparatul clătitelor. Drept care, se amuză să ne pună la încercare: „...doamna Felicia dispăre și domnul Antipa începe s-o caute în patru labe, în dulap, după dulap, în sita plină cu mieji de nucă, în frigider, ridicînd capace și mutînd borcane în cămară și n-o găsește...”. Asemenea pasaje nu mizează pe forța „referențială” a limbajului ei, dimpotrivă, pe vocația sa metaforică. O demonstrează — pe lingă atitea alte „indicii” strecurate abil în text — așa-zisele fragmente din Jurnalul romanului — de fapt, reportaje cu rol contrastiv — unde, într-adevăr, limbajul e strict funcțional.

Cu aceeași gravitate și vehemență ca Felicia, Anghel veghează, în partea sa, să țină unit ce este, în fapt, despărțit de paravanul unui ca-și-cum Lumea, pe care Felicia, neînduplecată, o aduce în cuvînt, Anghel o deduce și tot din cuvînt. Puterea lui de a uita de ca-și-cum în favoarea cuvîntului e nelimitată: „Cii-

nele era chiar bătrîna, avea ochii și glasul ei răgușit și stătea chiar în felul în care ea se odihnea pe scaunul ei în după amiezile de vară, era bătrîna după cum Antipa era Su Cio”. De la „stătea în felul în care...”, Anghel sare peste ca-si-cum direct la „era” ea. După același sistem, „Antipa era Su Cio” devine o metaforă luată ad litteram. E rîndul realului să pară că apune la hotarele cuvîntului, devenindu-i conținer și chiar copie. Plîta Feliciei, unde fierbe osul cu măduva, e înlocuită de laboratorul alchimistului, unde clocotesc în retortele mercurul și plumbul: o lume a artificului, o lume bătrînă, cu memoria și cu ereditatea încărcate. Într-un text strîns că romanul lui George Bălăiță, unde nimic nu e lăsat la voia întâmplării, orice opțiune a autorului devine semnificativă. Lumea de turtă dulce a Feliciei încapă foarte bine în discursul la persoana a III-a, discursul-pentru-lume; în timp ce lui Anghel i se „cedează cuvîntul” (literal și-n toate sensurile posibile) ca să înființeze singur lumea casei „de apă”, un univers al amăgirii și al oglinzii.

Dacă Felicia și Anghel pervertesc metaforismul în credință perceptivă, Viziru vine să afle „unde sîrșește apa și unde începe pămîntul”. El este în roman instanța critică, interpretantă, care eks-pune metafora și face explicit pe ca-și-cum. Treptat, el însuși se molipsește de morbul metaforei, dovedind că, așa cum spune cineva, există o adevărată circulație a metaforicului. „În mine trăia un străin care s-a arătat tirziu? Bunăoară acum cînd scriu: cuvintele mă umplu de o viață necunoscută, lumea se schimbă, îmi uit datoriile, alte speranțe mă animă”.

După ce Viziru e înghițit de nisipurile mișcătoare ale metaforei (ca și cum ar fi fost) chemat cu insistență de însuși răposatul Antipa, în spatele lui se înființază prompt încă o instanță critică: Ionescu. În fine, dincolo și de acesta ultimul, Jurnalul de roman închipuie un orizont al reportajului, al referențialului. În orice condiții, tensiunea rămîne, pînă la urmă, intactă.

În toate privințele, Lumea în două zile este un roman al balansului, pîndit de fatalitatea lui doi: vara și iarna; credința și gluma; adevărul și minciuna; ziua și noaptea; casa „de apă” și cea „de turtă dulce” etc. Romanul transformă tensiunea — cea a metaforei — în obiect și totodată în mit structural: literatura, la fel ca lumea fictivă a lui George Bălăiță, se întemeiază pe un paradox ontologic, al cărui model ar putea să fie Metafora, ea nu este niciodată ce este și spune totdeauna altceva / mai mult decît arată.

Ca orice fabulă care ascunde o morală despre literatură, Lumea în două zile are și o „morală a moralei”, care stă cu fața către critică.

Monica Spiridon

Romanul autobiografic

PENTRU Radu Cosășu, rostul ultimului său roman, Logica, este identic cu cel al Vieții ca o pradă pentru opera lui Marin Preda: al cincilea volum din ciclul Supraviețuiri (început în 1973) explică biografia de pînă la bibliografie, Logica fiind cartea devenirii unui scriitor și, în aceeași măsură, cartea necesității rostirii adevărului despre ceea ce trebuie să fie un scriitor: în cuprinsul ei se pierde un pseudonim, durata textului confundîndu-se cu aceea reală desfășurată între primele trei texte semnate Radu Costin (1951) și primul volum al lui Radu Cosășu (1960): iată începutul acestei aventuri a unui „eu” despre care se vorbește cu delăsare, privit „de sus”, cu o abia ghicită duioșie și cu dorința fermă de a-l dezvălui ca pe un „el”: „După știința mea, există trei texte — nu mai multe — apărute, după 23 August 1944, sub semnătura lui Radu Costin. (Există și un fotograf cu acest nume, în presa vremii, dar mă refer la texte. De asemenea, nu lau în considerație articolele semnate astfel în presa militară, necunoscută marelui public.) Două articole și o cârtică, de 76 de pagini”. Articolele care denunțau în 1951 influența ideologică burgheză în creația unor scriitori și „cârticica”, intitulată Servim Republica Populară Română, reprezintă opera lui Radu Costin, un ins „fără biografie, rădăcină, cultură, intimitate”; de literale numelui său se leagă un „jurnalism al vidului” menit să răspundă unui „baroc al vidului” pe care spiritele rafinate îl descoperiseră în acest secol. Între producțiile acestui nume și „spalurile primelor corecturi la «Energii»” se scrie istoria fastuoasă a descoperirii unei conștiințe și a formării unui scriitor.

Logica este un roman autobiografic; scris la persoana a treia, textul lui Radu Cosășu este destinat „cu ramburs” lui Radu Costin; acel „el” își primește biografia, o acceptă pentru că nu (mai) poate vorbi, „vidul” numelui său fiind

aglomerat cu sensuri și semnificații în fața cărora nu (mai) poate protesta: „eu” este neiertător cu „el”. Primul reper de pe traiectul evoluției lui Radu Costin către Radu Cosășu este seducția literaturii; citindu-l pe Anatole France, Radu Costin este frapat de scepticismul autorului Revoltei ingerilor și de contrastul dintre farmecul stilului și mesajul cărților. Obșnuit să citească în grabă, „orientat” după cele auzite „pe ici pe colo” că France este „apolitic și mic-burghez”, Radu Costin se lasă încîntat acum de stil, deschizîndu-și spiritul spre nuanță: acesta este primul cîștig al scriitorului prin pseudonimul său. De aici se schimbă modul de a aprecia o oamenilor, văzută prin prisma raportului cu bibliotecă: „avem același gust literar — spune Radu Costin —, dacă gîndim la fel despre primejdile care ne încercuiesc bibliotecă”. Realul este tot mai des și mai profund perceput în marginea literaturii; de pildă, peria purtată de o mătușă, Sanseverina, prin colțurile de tavan aminteste de condeiul uriaș al lui Eluard, fiecare unitate a materiei prilejuind cunoașterea și înțelegerea unei unități de spirit: cultura și natura încep să circule pe un traseu propriu scriitorului. Următoarea etapă a romanului existenței literare a lui Radu Costin depășește simpla relație, ajungînd la identificarea realului cu ficțiunea; întâmplările petrecute pe hîrtie apar în realitate, scriitorul formîndu-se prin acțiunea unui mecanism care face ca faptul trăit să se (re)inventeze în text. Acestor două prime momente ale existenței le corespunde, în planul conștiinței, jocul dramatic dintre opțiune și „periculoasa vulnerabilitate” din fața propriei literaturi și din fața noilor convingeri care nu mai admit confundarea talentului cu devotamentul: scriitorul, spre deosebire de Radu Costin cel din 1951, așteaptă de la sine și de la societate „transparență și adevăr”.

Scriind încă pentru sertar, Radu Costin

ajunge inevitabil la problema curajului în literatură și la întrebarea esențială la care va răspunde „eu” său de pe coarta primului volum al lui Radu Cosășu: „Ce înseamnă un mare scriitor?”. Într-un context istoric formulat, în egală măsură, prin relatarea faptelor și prin dezvăluirea „opinilor unui pămîntean” (cartea cu acest titlu reprezintă fidel modul trecerii lui Radu Costin spre Radu Cosășu), protagonistul „derapează” în literatură circulînd încă pe șoseaua cu polei a realității: iată și „alarmă intelectuală” a unor posibile (probabile) accidente: „să nu joci «Comedia umană» într-o situație de «Noapte furtunoasă», fără a te aștepta la o vitală, aspră și tonică parodie”. În pofida acestor pericole, folosind din plin substanța antide-rapantă a autoironiei, Radu Costin se lasă „înghițit” de propria sa ficțiune, purtîndu-și destinul sub forma unei parabole din nevela Trafalgar: un superb cal de curse ratează (pe nedrept) un concurs, este vîndut, trece prin mai multe aventuri, îi trece timpul marii performanțe, mulțumindu-se în cele din urmă cu ochelarii și costumul calului de la pompe funebre: nici disperare „jucată”, nici încercări de sinucidere și nici retrageri trufase la margini de istorie, ci acceptarea unui compromis. „Dezlegarea” acestei povestiri parabolice, care constituie placa turnantă a romanului, o oferă modul receptării literaturii lui Balzac: „Dar Balzac îmi făcu foarte bine, în cadrul planului meu stendhalian. Fiecare pagină a lui justifica «Macaralele» mele (primul titlu pentru Energii — n.n.) Printre-un fenomen minunat de refracție, energia lui, aceea care îi salva multe pagini slabe, scrise de mintuală, se transmitea textului meu, pe care-l găseam, oricît era el de nebalzacian, stilistic, consanguin cu «Comedia umană» [...] Trebuie să exist și nu există nuvele slabe sau nuvele bune — din acest punct de vedere vital. Toate nuvele sînt bune — în cel mai rău caz inegale

— dacă ele strigă în cor că trebuie să existe, adaptîndu-te la mediu”: criteriul estetic pălește în fața acestui imperativ trebuie (vreau, doresc, cer) să exist. Pe fluxul acestui transfer de energie dinspre literatură spre existență se constituie și tipul specific de comentariu al fiecărui eveniment: logica întimplărilor (proprie textului autobiografic) refuză logica întimplărilor (din textul de ficțiune): pînă la „Cosășu par les textes”, al cincilea volum din Supraviețuiri ni-l restituie pe Cosășu prin propria sa ficțiune, adică prin destinul lui Radu Costin.

Admirabil scrisă, Logica este cartea unei etape a existenței despre care literatura lui Radu Cosășu nu se rostise; acolo unde se sîrșește autobiografia (lui Radu Costin), începe bibliografia (lui Radu Cosășu), firul vieții fiind astfel refăcut, întregit, din perspectiva integratoare a aventurii conștiinței: Logica este romanul vieții de pînă la text și, în același timp, una din cărțile (alături de Viața ca o pradă de Marin Preda și Virstele rațiunii de Paul Georgescu) despre cărțile și scriitorii unei importante generații literare postbelice. În altă ordine, Logica este un incîntător roman despre „obsedantul deceniu”.

Ioan Holban

Fotografii de Vasile Blendea

Ștefan Aug. DOINAȘ

geometrînd

cu am făcut un cerc iar el
făcu alt cerc la rîndul său
i-am zis : — privește, sunt la fel !
el a suris zicîndu-mi : — zău ?

atunci am desenat precis
un mie triunghi iar el la fel
— vezi, sunt identice ! i-am zis
— privește bine ! zise el

le-am cercelat — păreau la fel
dar nu erau cu-adevărat :
triunghiul lui cu ochi în el
sta-nscris în cercul lui pătrat

șapte definiții false

joc van — cu bețe și cu bucle — de-a
iscarea de-ntrebări imperii grote

peisaj făcîndu-se a nu vedea
ce lupte poartă-n zare don Quijote

azil orizontal — un șir imens
de fantomatici ochi la noi lucrare

schelet vocal locomotor de sens
ce se dizolvă-n gotica lui carne

eveniment ghilotinat — al cui ? —
acuma surîzînd aici — figură

călău sanctificat de barda lui

gură-n izvor surprinsă gură-n gură

interiorul unui poem

ce locuiește-aici cu-ngăduința
notarilor e însăși locuința :

șarpante lungi din cedru incolor
care surid la-ncheietura lor

mortar salpetric pus la intervale
de grație pe cărămizi ovale

miresme care-au apucat să intre
și-acum se zbat ca o durere-n vîntre

tăceri care așteaptă-un fiat lux
asemeni unor golfuri în reflux

și-aripi aripi ce suie rînduri rînduri
spre-un cer patrulater bătut în scînduri

nimic nimic — se mișcă doar un tiv
de aer mătăsoș intranzitiv

analiza mirării

să nu ucizi mirarea ta ! permite-i
ca pînă-n valea inimii adînc
să-și sape gang asemenea termitelor

iar tu așteaptă semnul — ca un șînc
în fața trandafirului : departe
de cercul frumuseții care-n el
ca orice-ntreg e confirmat prin parte

așteaptă stai de strajă pe crenel :
în zori scuturătorul de petale
preia ștăfeta lacrimilor tale

GABRIELA PATULEA-DRĂGUȚ : Cules de mere

intrarea în lucruri

Entremos más adentro en la espesura
JUAN DE LA CRUZ

asa ne-am zis : pentru-a sili-nvierea
lăsați să curgă-n oluri vinul mierea !
pentru-a deschide lacătul și semnul
să se prelingă-n plete untdelemnul !
pentru-a ședea-n balanța ce se-nclină
să ridă la răsîntii gura plină
și seva să țîșnească din conductă :
untos e drumul viermelui prin fructă !

dar vai ! surori și mame fii și tați
stăteau la porți famelici și-nsetați

acum dormim pe vîrfuri de pumnale
ne-acoperim cu crengi autumnale
piepțiș pe munți de-a bușilea pe șesuri
ne lepădăm de primele-nțelesuri
și ridicăm ingenunchind pe cuie
scheletu-acestor corpuri să descuie
intrările — să spargă involucruri
îngăduind intrarea noastră-n lucruri

las-o să vie

las-o să vie să treacă
las-o să intre adînc —
sabia fără de teacă
spada cea fără obline

spadă rotită regește
sabie trasă de prunci —
numai prin ea se-ntregește
cercul în care te-arunci

n-are astîmpăr nici grabă
clipa îi este de-ajuns —
sabia care nu-ntreabă
spada ce-așteaptă răspuns

spadă ce-ntruna reclamă
sabie arsă de rit —
spiritu-n formă de lamă
are tăișu-nflorit

despre chipul

despre chipul
lui de ieri
am doar veste —
stă nisipul
pe-adieri
de poveste

despre fața
lui de-acum
am știință —
dimineața
e un fum
de ființă

nefigura
nu-i abia
arătare ?
pune gura
ta și bea
desfătare

bătaia care se-ntetește

bătaia care se-ntetește
la orice naștere
nu este-a morții ?

hoțește
cad ursitele
prin site maștere

ce pare-a se desprinde
se leagă-abia acum —
un fir de pace
un fuior de fum

sămînța a murit —
v-am spus
v-am spus
v-am spus-o lămurit :
e rîndul noii flori să moară
a suta mia oară

refaceți-vă și-mbucăți-vă
nicicînd tăiate
reciproc deșarte !
de dincolo
întemeiat e cercul
cu care-alergi pe stradă tu
viață-moarte

nenumita

cum va veni asupra-mi ? ca-n poveste
va bate-un ceas și voi simți că este
momentul ? va chema-o prin ulei
o luminare din tărîmul ei ?

departe-i sunt dar bîntuit în toate
ceva se cască-n mine dar nu-și poate
articula neantul : un răgaz
mă-mbujorează încă în obraz

dar pînă cînd ? și-anunță ea iubitul ?
de n-aș rivni cu patimă subit
aș da crezare unor semne — har
se află poate-n proximal pahar

din piatră chiar tot ne-ar trăzni în piatră
caninul negru-al liniștii ce latră
dar cum citim ce scrie în gunoi
cînd textul ultim este scris cu noi ?

am eu răbdarea ei ? poate-aș grăbi-o
dacă i-aș zice leneșei — zglobio !...
o ! pași de-o poștă pașii mei pași mici
ce-aduceți voi este demult aici

În marginea „Corespondenței” lui Vasile Alecsandri (II)

CIND a izbucnit războiul ruso-turc, în 1877, Vasile Alecsandri avea în urma lui o veche activitate de poet patriot. Încă din anul 1843 publicase în „Calendarul pentru poporul românesc” poezia **Cîntecul ostașilor călăreți**, al cărui titlu definitiv avea să fie **Cîntec ostășesc**. Începea cu versurile, curind memorate, mai ales după ce imnul fusese pus pe muzică: „Român verde ca stejarul, / Rid de dușmani și de moarte! / Să-mi trăiască armăsarul / Și prin glonț să mă tot poarte!”

Anul poate cel mai agitat din existența tinărului poet, din fire mai mult contemplativ decît activ, a fost acela al gloriozității '48, în Moldova reprimat prin sîrăclicul domnitorului Gr. M. Sturdza și violența mezinului său, boizadea Grigore¹⁾. Cu toate acestea, în chipul cel mai neașteptat, a fost și anul cel mai activ din punctul de vedere al creației literare. Trecînd munții și ajungînd la Blaj, unde s-a ținut marea adunare în care s-a strigat: „Vrem să ne unim cu țara” a dat publicității (sub semnătura **Un român**) nucleul faimoasei, de mai târziu, **Hora Unirii**, cu titlul **Hora Ardealului**, în „Foale pentru minte, inimă și literatură”. Tot atunci s-a răspîndit în foi volante, la Brașov, **Deșteptarea României**, cu o variantă în limba germană, după ce textul original fusese difuzat chiar la Iași, în ajunul revoluției, cu titlul **Către români**. Este primul manifest în versuri care apelează la românii din toate ținuturile, cu sugestive precizări geografice, anticipînd cu 75 de ani marea Unire din anul 1918. Ar fi fost scris chiar de la Paris, îndată după izbucnirea revoluției franceze²⁾, într-un moment de entuziasm și speranță nelimitată. Sfîrșitul era electrizant: „Hai copii de-același singe! hai, cu toți într-o unire / Libertate-acum sau moarte să cătăm să dobîndim. / Pas, români! lumea ne vede... Pentru-a patriei iubire, / Pentru-a mamei dezrobire / Viața noastră să jertfim! // Fericit acel ce calcă tirania sub picioare! / Care vede-n a lui țară libertatea renviind. / Fericit, măreț, acela care sub un falnic soare / Pentru Patria sa moare, / Nemurire moștenind”.

Datînd tot 1848, dar aparînd întîiași dată în 1855, în „România literară”, este alegoricul întins poem, **Sentinela română**, în același an tradus de I. Voinescu în limba franceză (ediția a II-a, **Doines**, Paris). Unionist infocat, Alecsandri a avut norocul, ca și ceilalți patrioți exilați, să se întoarcă în Moldova numai după un an de surghiun, sub noul domnitor, Grigore Al. Ghica, el însuși favorabil Unirii. Astfel a putut apărea **Anul 1855** („Dup-atîți răi secolii negri de dureri, de vijelie”), chiar în primul număr al „României literare”, la 1 ianuarie 1855. Auspiciile păreau favorabile unioniștilor, care cîștigau zi cu zi teren în toate straturile sociale din Moldova. Îmbolnăvindu-se însă providențialul domnitor și fiind înlocuit cu caimacamul antiunionist Teodor Bals, care făcea politica Turciei și a Austriei, **Hora Unirii** a fost interzisă³⁾ (de a fi cîntată de lăutari sau de public, în cor). Aceeași a fost, ba chiar mai aspră, linia succesului său, Nicolae Vogoride care avea să cadă

¹⁾ Zis Vițel, pentru forța sa athletică cu care, exercitîndu-se cu ridicarea unui vițel, de vîrstă tot mai mare, ajunsese să pună boul în spinare.
²⁾ În zilele de 22, 23, și 24 februarie 1848.
³⁾ Înainte!

însă, după alegerile măsluite și anularea lor, sub presiunea opiniei publice și cu concursul, pe lingă Poartă, al Franței. Calcea a fost astfel deschisă marelui act de la 24 ianuarie 1859, la a cărui reușită a contribuit, pe aripile versurilor, poetul patriot, pus în slujba sentimentului popular. Nu primise el oare, de la începutul carierei sale de poet, de la Elena Negri, îndemnul de a părăsi Muza franceză a primilor pași, cu țelul suprem de a deveni poet național și popular? Marile acțiuni de la 1848 și din preajma Unirii principatelor au împlinit nobilul și, de ce n-am spune-o?, profeticul deziderat.

CIND era în toț, cu participarea noastră, conflictul armat ruso-turc, Vasile Alecsandri și-a manifestat, la începutul unei scrisori către Edouard Grenier, oroarea față de războaie în genere, cu aceste cuvinte: „Urăsc toate războaiele, pentru că le-am cunoscut grozăviile, atît în Crimeea, cît și în Italia și Franța, dar mărturisesc că urăsc și mai mult îngrozitoarele măceluri care însingerează astăzi malurile Dunării și care amintesc cele mai crude epoci ale barbariei”.

Cu toate acestea, glorioasa participare a României, care-și proclamase Independența și răspunsese apelului de trecere a Dunării, după primele eșecuri ale armatelor țariste la Plevna, i-a trezit din nou entuziasmul și i-a descris aceluiași prieten, în corpul aceleiași scrisori, vitejiile dorobanților noștri, relevate superlativ de înșiși corespondenții presei străine de pe front. Astfel, „celebrul corespondent al lui **Daily News**, d. Forbes” a vorbit despre „vitejia tenace” a soldaților noștri, despre care poetul relata că răniții cereau, după vindecare, să fie din nou trimiși în foc: „...au prins gustul morții”.

Rodul entuziasmului său a fost seria de poezii: **Peneș Curcanul**, **Sergentul**, **Frații Jderi**, **Căpitanul Romano**, **Hora de la Grivița** și **Odă ostașilor români**, care au intrat în culegerea cu titlul **Ostașii noștri** (1878), al cărei beneficiu era destinat văduvelor și orfanilor de război.

Primul grup a fost destinat numărului I din ianuarie 1878 al „Convorbirilor literare”. În scrisoarea de la Mircești, din 1 decembrie 1877, îl întreba pe Iacob Negruzzi, redactorul lor, „dacă Peneș au fost”) bine primit de Junimea”. Se temea el oare că va funcționa, de obicei, severul spirit critic maioreșcian și al întregii grupări literare, împotriva improvizatei poetului patriot? Temerea a fost nejustificată. Dacă este adevărat adagiul **inter arma silent Musae**⁴⁾, nu e mai puțin îndreptățit de a presupune că, din toate timpurile, derogările de la acesta au fost primite cu însuflețire, cînd corespundeau sentimentului general. Or, poeziile patriotice ale lui Vasile Alecsandri împlineau cu prisosință această condiție. Aș spune chiar că erau așteptate. Poetul **Ostașilor noștri** a fost exponentul întregii națiuni, care vibra de emoție la știrea isprăvilor militare ale armatei noastre teritoriale, care s-a arătat la înălțimea celor mai vechi și exercitate oștiri profesionale (observația aparține chiar lui Vasile Alecsandri).

Aș putea aduce și o mărturie personală. Cînd aceste poezii figurau în manualele

⁴⁾ În limba franceză „bravoure obstinée”.
⁵⁾ Acest plural era curent în scrisul din acea vreme, pentru persoana a treia singular.
⁶⁾ Lat. : Muzele tac în timpul războiului.

Țara Mărțișor

Urc iarăși dealul, muntele-l cobor,
Vin de departe-n Țara Mărțișor.
De cînd tot vin aș fi putut s-ajung,
Dar timpu-i scurt, cuvîntul este lung,
Și-apun în el, ca într-un riu de noapte,
Pe care-l bănuiești mai mult din șoapte,
Cînd crește malul vremii înapoi...
Parcă-aș veni trudit de la război,
Și bat în poartă... Nimeni nu-mi răspunde.

Stăpînul e plecat... De cînd? Și unde?
Spuneți-mi vrăbii, spune-mi tu, verbină,
Ce veste mi-a lăsat? Cînd o să vină?
Că mie-mi este dor de vorba lui,
Pe care n-a mai spus-o nimănui.

— El doarme-mi ziceți, doarme ne-nterupt,
În cerurile mari de dedesubt,
Că ostense o viață-nntreagă,
Tot vrînd să afle gîndul cum se leagă,
Cum iscă foc, răcoare și indemn...

— Tăceți! E Meșterul aici, îmi face semn!
În crugul zilei care-a prins să fiarbă
El pune-n virf inelele de iarbă.
Miez de luceferi albi în corcoduși,
De troskot, sentinele pe la uși,
Albine roditoare, miere-n stupi...

Nu tresări, păianjen, că te rupi,
Și piere vraja lumii din cuvinte...

S-aprind sub foi de nuc două morminte.

Morminte nu-s! Sint scaune domnești,
Din țările-nserării fără vești,
Ce-au răsărit, din roua lor adîncă,
Povestea care-a fost s-o spună încă,
A Meșterului bun, cu ce-i al său...

Din ea lipsește doar un ciine rău,
O umbră care-și cată adăpost...

Altminteri toate sint și azi precum au fost,
Și lumile cîntînd se-mbrățișează
Cu vulturii lumii la amiază.

Doar greierii cosesc, fără de știre,
Zăpezile pierdute-n amintire.

Petre Ghelmez

Trapez

CLXVII

719. Sentimentul cu care intru în grajdul în care e mulsă vaca mă apropie mai mult de vechii egipteni decît de oamenii zilelor noastre.

720. — Nu ești cumva într-o ureche?

— O, nu!
— Totuși, ești cam tralala!
— Asta, da!
— Ei, de ce asta da?
— E mai poetic. Și se potrivește și cu rochia mea.

721. Un șurub poate fi un rebut. Dar un transatlantic?

722. Sinuciderea unui șoarece. La un moment dat a izbucnit: — Nu mă mai joc! Și s-a azvîrlit în gîtlejul ei ca într-o prăpastie.

723. Oare în cît timp s-ar scurge printr-o clepsidră nisipul de pe toate plajele lumii?

724. Cădeau din lac în puț. Dar puțurilor li se vedea fundul. Acum sint de o sută de ori mai adînci. Și se cade și în ele.

725. Cred că am început să scriu aceste mici texte înainte de a fi învățat să scriu: „Termometrul a plesnit ca un pantof cu care ar fi vrut să se încălze un elefant”. Doctorul îl uitase în bătaia soarelui, dar deznodămintul și metafora aparțineau fanteziei mele.

726. Oricît nu mi-ar fi păsot de conveniențe, nu mi-ar fi plăcut să fiu copil nelegitim. Doar dacă aș fi fost al unei împărătese.

Geo Bogza

școlare, pînă în momentul intrării noastre în războiul întregirii, ele nu-și epuizaseră puterea de electrizare. Le învățam pe de rost, chiar în afara obligațiilor didactice și ni le recitam singuri, cu pathos, în așteptarea împlinirii marelui ideal național. Poeziile nu se adresau conștiinței noastre estetice, încă nformată, ci celei naționale, care nu cerea experiența virstei, regăsindu-și rădăcinile în instincte și cu deosebire în ceea ce s-a numit, cu acel prilej, instinctul național. Cu mai mult talent decît tinărul combatant Ioan S. Ne-nițescu, care a fost rănit la Grivița și s-a făcut cunoscut cu poeziile din culegerea **Pui de lei** (1891), deși cu mai puțină cultură decît viitorul doctor în filosofie de la Lipsca, cu lucrarea **Affektentehre Spinoza's** (1887), Vasile Alecsandri a izbutit să atingă coarda inimii contemporanilor săi și chiar a urmașilor acestora. Eroii săi, **Peneș Curcanul** și **Sergentul**, au intrat chiar în legendă. La început, poetul îi făcuse pe amîndoi eroii aceleiași isprăvi: cucerirea drapelului cu semiluna. Alarmat, îi scrisese însă lui Negruzzi să introducă modificări în text, cum că **Sergentul** era eroul înfingerii steagului nostru pe reduta cucerită. Improvizatorul, reculegîndu-se, îi trimise lui Iacob Negruzzi, la 12 decembrie, o sorie lungă de „errate”, spre a fi inserate în text, înainte de apariția în revistă. De altfel, această lună de iarnă este cea mai productivă sub raportul epistolar, ediția îngrijită de Marta Anineanu înregistrînd 17 scrisori de la 1 la 30 decembrie 1877. Din acestea, 11 au fost trimise lui Iacob Negruzzi, care primește și o piesă de teatru într-un act, **La Turnu-Măgurele**, spre a fi reprezentată la Teatrul Național „în ajutorul ostașilor răniți”.

Activitatea neobositului patriot nu se limitează la atita. Invitat să țină conferințe în Moldova, vorbește și citește din poeziile eroice în cinci orașe: Iași, Piatra, Bacău, Birlad și Galați, în folosul răniților și realizează suma neașteptată de 7.000 de lei (aur) pentru răniți. Se alege de pe urma celui turneu hibernal cu o răceală strașnică, lăsîndu-se pe seama Paulinei, ca să se întremeze pentru noi acțiuni. Totodată, beneficiul realizat din vinzarea poemului **Dumbrava roșie** este afectat spitalului de răniți de la Birlad.

RĂSPĂLATA cea mare n-a fost pentru poet nici scrisoarea de mulțumire a Domnitorului, care comandase trupele aliate, nici înalta decorație ce o prilejuise, ci neașteptatul premiu primit din partea juriului de la Montpellier, prezidat de cunoscutul poet provensal Frédéric Mistral, pentru poezia prezentată, cu titlul **Cîntecul gîntei latine**⁷⁾.

Un ecou din presa noastră cotidiană a făcut cel dintîi apropierea dintre cele două triumfuri românești: la Plevna și la Montpellier. Vasile Alecsandri a fost fericit să și-o însușească, considerînd răsunele internațional al premiului de aceeași importanță cu acela al vitejicii ostașilor noștri. Urmașii au putut surîde de această presupusă iluzie a vanității scriitoricești. Editoarea consacră însă impresiei produse de incunarea poetului român în concurență cu toți ceilalți participanți la concurs, o amplă notă care confirmă acel „răsunet nemaipomenit”. Înainte de toate, trebuie menționat numeroasele versiuni spontane, în limbile: franceză (4), ebraică (3), cite 2 în limbile italiană, germană și maghiară, una în polonă, provensală, retoromană și dialectul languedocien. Poezia a fost cîntată pe melodia compozitorului italian Marchetti, autorul operii **Ruy-Blas**. O a doua compunere a semnăat o alt italian, Mezzetti. Autorul a primit un mare număr de scrisori și telegrame de felicitare, răspunzînd tuturor. Multe congratuări au venit de peste munți, de la Năsăud, Ilia-Mureșană, Sibiu, Abrud, Oradea-Mare, Deva, Băsești etc. Cele mai calde mulțumiri sint adresate fraților Ilur-muzaki, care-i oferiseră, lui și altor pașoptiști refugiați, adăpost. Iașii l-au proclamat cetățean de onoare, luînd și inițiativa ridicării unui monument, realizat mai târziu în piața Universității. Orașul Roman i-a dat unei străzi numele poetului laureat. Acesta fotografiase cupa de bronz, ca s-o difuzeze printre prieteni.

Epilogul a fost călătoria, după un an, la Montpellier, primirea triumfale ce i-au fost pregătite de „felibri”, în frunte cu Mistral și turneul prin împrejurimi, inclusiv la Maillane, reședința acestuia. Întreaga bibliografie, ne menționează Marta Anineanu, se găsește în lucrarea de sinteză, semnăat Maria Platon, **Vasile Alecsandri, poezii felibri și „Cîntecul gîntei latine”, O pagină din istoria relațiilor culturale și literare franco-române**, Editura „Junimea”, 1980. Cum cărțile acestei valoroase edituri nu sint suficient difuzate în Capitală, n-am avut norocul s-o văd în etalajele librăriilor de aici și să-mi completez informația. Oricît ar fi suspectat laureatul nostru de vanitate, mă întreb: cîți scriitori, români și străini, n-ar fi atinși de acest inofensiv vărsat de vînt? Este însă cert că răspîndirea numelui său, fie chiar cu precădere în acel cerc al felibrilor, care dădeau provensalei un avînt irezistibil, nu este de desconsiderat.

Principalul merit al lui Vasile Alecsandri rămîne acela al ridicării valorilor naționale, începînd cu cele folclorice și sfîrșînd cu cele eroice, din trecut și din prezentul său, pe care le-a cultivat cu ardoare și cu răsunet ce nu s-a stîns. Recitîndu-i în zilele noastre poemele eroice și corespondența în jurul lor, resimți aceeași emoție ca aceea a contemporanilor săi, dar unora dintre noi le e rușine să-și mărturisescă procesul, în ochii lor, de ocară, al lacrimației.

Șerban Cioculescu

⁷⁾ Cf. scrisoarea de mulțumire a lui Alecsandri, cu numărul 313, din mai 1878, către Albert de Quintana y Combs, președintele Societății pentru studiul limbilor romane.

O corespondență revelatoare

„Le Courier d'Orient”), în paginile căruia pledează cu fervoare pentru aprobarea Unirii Principatelor de către marile Puteri. Cu întinse relații în lumea diplomatică a vremii, el i-a acordat un sprijin efectiv lui Costache Negri în calitate sa de agent al Principatelor la Constantinopol, pentru ca în curând să lucreze ca un colaborator semi-oficial al acestuia. După recunoașterea definitivă a Unirii, în 1862, la recomandarea lui Negri și Alecsandri, lui Baligot i-a fost încredințat postul de șef al cabinetului domnesc de la București, funcțiune pe care a deținut-o, fără întrerupere, până la plecarea lui Cuza de la cirna țării.

În toate aceste situații și atribuții el s-a dovedit un om de caracter ales, dublat de un practician versat în arta diplomatică, știind să aplice cu pondere și destoinicie resursele personale de inteligență și abilitate în rezolvarea unor probleme, nu dintre cele mai puțin spinuoase, ce au confruntat dramatica domnie a lui Cuza.

CULEGEREA pe care o semnalăm în rîndurile de față cuprinde un număr de 123 scrisori schimbate între Baligot de Beynes, Al. I. Cuza și Costache Negri într-o perioadă ce acoperă aproape întreaga epocă a domniei lui Cuza, cu excepția a două scrisori, din 1867 și 1873, adreseate de Baligot Prințului aflat atunci în exil. Importante ca volum și revelatoare prin conținut sînt îndeosebi cele 43 scrisori ale lui Baligot către Cuza și scrisorile lui Negri către Baligot, în număr din 68. (Cele patru misive ale lui Cuza către Baligot sînt simple note de serviciu transmise prin telegraf și păstrate de destinatar din respect pentru expeditor.) În special scrisorile expediate de Baligot din Constantinopol în cursul anului 1861 au caracterul unor adevărate rapoarte diplomatice, în ele fiind prezentate în mod detaliat, pentru informarea Prințului, convulsivunile ce agitau viesparul de intrigi de pe malurile Bosforului cu privire la relațiile domnitorului român cu Poarta și cu celelalte puteri europene și la diverse aspecte ale politicii externe și interne a lui Cuza. Dornic să-l țină la curent pe Cuza cu toate demersurile și constatările lui în contactele cu demnitarilor turci și cu reprezentanții marilor puteri, Baligot își îngăduia adesea să strecoare în corespondența sa și unele reflecții de ordin conjunctural, menite să-l îndrumeze sau să-l încurajeze pe domnitor în acțiunile preconizate la București. „Politica își are micile ca și marile sale mijloace, și cele mici nu sînt totdeauna de disprețuit”.

Îi scria el odată lui Cuza, sugerindu-i o anumită tactică de adoptat în cursul tensionat al evenimentelor. Dar ceea ce se desprinde cu prisosință din scrisorile lui Baligot către Cuza este fierbintele său devotament pentru Prinț și neclintita năzuință de a-i fi de folos. „Rog pe Alteța Voastră de a continua să-mi acorde încrederea Sa și de a-mi îngădui să-i exprim întotdeauna cu sinceritate impresiile pe care le culeg și informațiile pe care le pot obține. Înainte de toate caut să fiu util, și dacă uneori n-am șovăit să dau loc în depeșele mele aprecierilor severe sau descurajante este pentru că am socotit de datorita mea să aduc mai curînd un serviciu Alteței Voastre decît de a căuta să-i plac în dauna adevărului”, îi mărturisea el cu alt prilej. Acest devotament, în ciuda tonului protocolar, trăda nu numai o convingere profesională profundă, dar și o mare afecțiune, ambele concretizate apoi în strînsa colaborare cu domnitorul, ca secretar oficial al său.

Revelatoare sînt și scrisorile lui Negri către Baligot din perioada cînd vajnicul moldovean se străduia din răsputeri să rezolve „blestemata chestiune” a minăștirilor inchinate. Ele aduc elemente noi față de ceea ce cunoșteam deja din documentele anterioare (în special din Corespondența cu Al. I. Cuza), întregind astfel bibliografia politico-literară a acestui excelent epistolier. Pe de altă parte, schimbul de scrisori dintre Negri și Baligot atestă, odată în plus, căldura pe care cel din urmă a arătat-o față de prietenul său, precum și sollicitudinea dovedită în permanență pentru susținerea cauzelor apărute de Negri. Întotdeauna și în orice împrejurare, Baligot de Beynes a fost nu numai un filo-român sincer și devotat, dar și un abil regizor în soluționarea principalelor probleme de politică externă existente pe ordinea de zi a preocupărilor regimului condus de Cuza.

Toate scrisorile incluse în prezentul volum au fost redactate în limba franceză. Ele sînt reproduse integral, mai întîi în original, dublate apoi de versiunea în limba română. Traducerile, efectuate într-un stil fluent, folosind un limbaj adecvat, dimpreună cu studiul introductiv, notele, indicii și comentariile ce le însoțesc, sînt întocmite de Emil Boldan cu aceeași acurateță, seriozitate și competență ca și celelalte corpuri ale „tetralogiei” sale consacrate lui Costache Negri și care se încheie acum, aici.

Pericle Marinescu

„Revista de istorie și teorie literară”

● DIN recentul număr (3/1985) sînt de reținut, înainte de toate, bogatele contribuții puse sub semnul revelator al documentului și al confesiunii. La rubrica „Inscripții” se publică, de pildă, sub genericul **În apărarea adevărului istoric**, texte necunoscute, de primă importanță datorate lui Eminescu și Blaga, punînd în lumină, prin rigoarea impresionantă a argumentației logice, o înaltă conștiință patriotică. La „Confesiuni literare” înregistrăm captivantele mărturisiri ale lui Geo Bogza despre sine și evoluția sa ca scriitor („Tot ce am scris eu nu are decît o foarte mică legătură cu mine...”), precum și continuarea dialogului lui Adrian Marino cu N. Florescu („Idei organizate, dar puternic personalizate și liber formulate”). Al cincilea episod al „cazului Blaga” (prezentat de Pavel Tugui), intervenția oportună a lui D. Vatamaniuc în disputata chestiune a paternității în editarea publicisticii eminesciene, partea a doua a „profesiunii de credință” (Dincolo de tragic) a lui Heinrich Schirrnbeck — toate acestea, pefatate de citeva „precizări” într-adevăr „necesare” ale redacției, alcătuiesc incitantă rubrică „Opinii și atitudini”. „Foiletonul” este consacrat Jurnalului politic (1931) al lui Octavian Goga (editat de I. Șerb, adnotat de Mircea Mușat), ale cărui „impresii” atît de personale sînt comentate, la rubrica „Restituiri”, și de Ion Dodu Bălan (Aspecte ale „literaturii subiective”). Tot la capitolul „inedite” mai consemnăm: I. L. Caragiale, G. Papini, Michel Butor, Mircea Eliade (cu o memorabilă pagină recentă despre poetul național: „...cîi timp va exista, undeva prin lume, un singur exemplar din poeziile lui Eminescu, identitatea neamului nostru este salvată”). La întrebările **De ce scriu? În ce cred?** răspund, de data aceasta, Mircea Dinescu, Al. Paleologu și Ioanid Romanescu. Dintre celelalte, nu mai puțin prețioase, contribuții de istorie critică și teorie literară: un solid cvartet de „reper fundamentale” despre Eminescu, Slavici, Caragiale, Bacovia (semnează: Elena Tacciu, George Munteanu, Roxana Sorescu, Gabriela Duda); studii de filosofie a culturii, estetice și poetice (Hans Robert Jauss, Val. Panătescu, Arnold Rothe, I. P. Culiian, Elvira Sorohan), comparatiste (Felix Karlinger — Brentano și Basile, Dan Petrescu — De la Caragiale la Anaxagora) sau de comparatism... intern (o izbitoră paralelă Eminescu—Nichita Stănescu, de Alex. Ștefănescu); „perspective” asupra unor mari creatori sau perioade literare: Fr. Schlegel (J. v. Schlegel) în cadrul „fenomenului capitalei literare”, W. Faulkner (Mircea Mihăilescu), „critica interbelică și tendințele romanului românesc” (Mioara Apolzan) și „Profiluri contemporane” de scriitori și de cărți conturează Zoe Dumitrescu-Bușulenga (o „schită de portret” al lui Alexandru Rosetti, o „călătorie prin cultură” determinată de ultimul volum al lui Alexandru Dutu), Liviu Leonte și Libuș Valențovă (Șansa scriitorului și, respectiv, Pitoresc și picaresec, ambele despre Fănuș Neagu), D. R. Popescu, Eugen Simion, Dan Hăulică, Iancu Dumitrescu, Ioan Grigorescu („Cartea Oltului” — după patru decenii). În sfîrșit, la rubrica sa „Biblioteca de poezie românească”, Marin Sorescu face „o primă propunere de poet național”: Grigore Alexandrescu.

R. V.

LIMBA NOASTRĂ

„Cuvinte românești”

■ „LIMBA este întîiul mare poem al lumii”. Observația aceasta a lui Lucian Blaga este și convingerea lui G. I. Tohăneanu pe care se întemeiază (și care este justificat în) ultima sa carte, apărută în fecunda serie „Studii de limbă și stil” a Editurii timișorene „Facla”. Lucrarea **Cuvinte românești** este, cum arată și titlul, una de lexicologie, dar, deși bibliografia românească a domeniului respectiv este foarte bogată, cartea lui G. I. Tohăneanu numai cu greu ar putea fi încadrată într-o... serie, și aceasta din mai multe pricini. În primul rînd, datorită faptului că vocabularul românesc este abordat — aici — de pe o poziție „integratoare”, autorul „apelînd la luminile istoriei și poposînd, de cite ori este posibil, în luminisurile culturii”, după cum însuși mărturisește. Ba chiar mai mult decît atît: discutînd, de exemplu, termenul **ficat**, se face o „incursiune în domeniul artei culinare latine”.

În al doilea rînd, **Cuvinte românești** este o lucrare singulară prin aceea că se vrea și este „o pledoarie — îndreptată, dar, poate, cu atît mai persuasivă — pentru alianța indelebilă dintre știința limbii și realitatea lingvistică, pe de o parte, iar, pe de alta [dintre] știința literaturii și creația literară” (p. 5). G. I. Tohăneanu nu poate concepe studiul științific al limbii fără sprijinul riguros al literaturii. De aceea, sînt solicitați să ilustreze va-

lorile semantice și expresive ale cuvintelor foarte mulți poeți, de la Dosoftei la Tudor George, iar dintre prozatori se apelează, îndeosebi, la Sadoveanu, Agârbiceanu, Bogza, Caragiale, Creangă, Hogaș, Neculce, Sebastian ș.a.

Este unică, apoi, această lucrare prin stilul științific al autorului, care s-a străduit să ofere unui număr cit mai mare de cititori o carte nu numai convingătoare, ci și agreabilă. Spațiul nu ne permite să dovedim această izbîndă cu prea multe citate. Oricît de puține vom da, sînt, însă, convingătoare. Discutînd, bunăoară, „echivalența metaforică plină de tîlc „doină-copilă”, în cunoscutele versuri „Copilă, tu ești gata / De-a pururea să plîngi! / Și cînd ești tristă, Doino, / Tu inima ne-o frîngi”, G. I. Tohăneanu se întrebă și observă cu o finețe a intuiției remarcabilă: „Cum se va fi infiripat, oare, în cugelul și inima poetului din Hordou, această — atît de simplă și de tulburătoare — metaforă a Doinei? Poate și pentru motivul că ea — Doina — rămas-a pururi tină, însoțind prin vreme, vremuri și vremuri urcușul tenace al neamului nostru. Care, fiind «vechi» de două mii de ani, și-a păstrat, în «lămuritul» aur al sufletului, crîmpeie din zărisea copilăriei...” (p. 27). Luînd în discuție, în altă parte, perechea de antonime **aproape-departe** și constatînd că doar ultimul și-a creat un diminutiv (**depărțitor**), G. I. To-

hăneanu motivează această situație prin aceea că, „între altele [...], vorbitorii nu sînt nevoia să micșoreze sau să alinte... «apropierea». Ideea «depărțirii», însă — implicînd, de cele mai multe ori, și pe aceea, simțită ostilă, a «despărțirii», a «ruperii» — trebuie... «imputinată», redusă la dimensiuni minore, măcar în spațiul subiectiv al închipuirii, al lui «cum aș dori eu să fie»: **Departe și nici prea foarte...**” (p. 102). În cadrul aceluiași articol, comentînd citeva versuri din **Antologia de poezie populară** a lui Blaga, autorul glosează astfel pe marginea lor: „Ajuns atribut al bădișorului, «departele» trebuie acum înduplecat, cu răsfațul vorbelor bune: **Bădișor depărțitor...** Între cei doi termeni, diminutivul cu același sufix, se infiripă acum o atracție reciprocă, o «con-fuzie», o simpatie, o «complicitate» stilistică vrednică de toată atenția, rezultînd din dubla diminutivare, cu toate consecințele și implicațiile ei. «Departele» a fost umanizat, el nu mai este simțit ca o stihie vrășmasă” (p. 103).

Este un fapt dincolo de orice îndoială — și mărturie stau nu doar această ultimă carte, ci și toate celelalte care o preced (**Studii de stilistică eminesciană, Stilul artistic al lui Ion Creangă, Dincolo de cuvînt, Expresia artistică eminesciană, Arta evocării la Sadoveanu** etc.) — că stilisticianul G. I. Tohăneanu este permanent dublat de un original stilist. Conținutul riguros științific al lucrărilor sale, de o bogăție și o profunzime extraordinare, ne este înfățișat într-o formă atrăgătoare, captivantă, care exclude definitiv expunerea seacă, aridă, a faptelor de limbă prezentate. Am insistat mai mult asupra acestui merit al cărții pentru că el o singularizează pregnant în peisajul lucrărilor românești de știință a limbii.

Lucrarea este structurată în cinci sec-

țiuni: **Cuvinte vechi, primare, Derivate și compuse, Neologisme, Dublete și Nume proprii** și cuprinde aproape 100 de articole. Numărul cuvintelor luate în discuție este însă cu mult mai mare. Astfel, ca să dăm numai un singur exemplu, în cadrul articolului **Însurății** (p. 115—124), sînt discutate ori doar amintite peste 100 de cuvinte. De multe ori cuvîntul-titlu este numai un pretext, pentru că, de la el, se ajunge, în nenumărate direcții, departe, autorul încadrîndu-l în sistemele de omonime, de sinonime și de antonime, în sistemul de formare a cuvintelor, discutînd prefixele ori sufixele care i se pot atașa, corespondențele romantice înrudite etimologic ori numai semantice cu termenii urmăriți. Este evidentiată, de cele mai multe ori, evoluția semantică a cuvintelor respective, de la latină pînă la faza actuală a limbii, dar mai ales este avută în vedere capacitatea termenilor discutați de a fi angrenați în contexte poetice (bogată ilustrată prin citate), latura expresivă a vocabularului rămînd permanent în centrul atenției autorului. Și aceasta pentru că „dacă unitatea de bază a intercomunicării obișnuite cu ajutorul limbii, dacă însuși suportul ei îl aflăm în cuvînt, tot atît de adevărat este că, dintre toate intruchipările lui, ale cuvîntului, cea mai aleasă și mai nobilă se realizează la nivelul superior al artei literare, al Poeziei” (p. 6).

O prezentare în detalii a substanței cărții este imposibilă; de aceea, încheiem aici rîndurile noastre — care nu se vor decît o invitație la lectură ei — cu speranța că G. I. Tohăneanu va continua să ne ofere monografiile ale altor **cuvinte românești**.

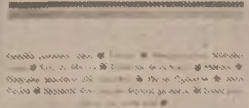
Ștefan Badea

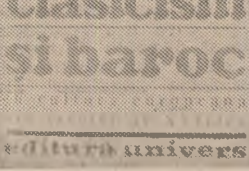

La capătul trilogiei

romul munteanu

clasicism și baroc

PROFESORUL Romul Munteanu a scris până acum o mică bibliotecă: asemenea întreprindere, concomitent culturală și spectaculoasă, rămâne o sfidare adresată lenei și inertei. Biblioteca există și se etalează pe un întreg raft. Efortul scriptural merge evident contra curentului. Se scrie astăzi scurt și puțin, din graba de a vedea pagina tipărită — se citește și mai puțin, din lipsă de timp. În această perspectivă, opera la care ne referim — impresionantă prin „inactualitate” — se adresează altei epoci.

Configurația monografiilor critice ale profesorului Romul Munteanu ascultă de aceeași schemă a deconcertării, pentru că și aici ne întîmîmînă o nobilă contradicție a obișnuinței. Ne aflăm într-un moment cînd esteticienii și istoricii literari au mania specializării și își fac un punct de onoare din a se consacra unui singur autor, curent sau perioadă. Or, scrierile la care ne referim se instalează de la început sub semnul varietății. Secolul luminilor (punct de plecare al acestei serii de monografii, întrucît teza de doctorat a autorului a avut ca obiect luminismul ardelenesc) coexistă pașnic cu noul roman francez (monografia din 1967); exegeza despre Brecht, personaj la modă prin anii '60 (monografia din

1966), stă alături de forme specifice secolului nostru în teatru. Nu ne înșelăm, probabil, afirmînd că demersul critic al lui Romul Munteanu stă sub semnul **curiozității** averse: ce mai e nou în lumea gîndurilor? Probabil că această întrebare se află la baza stilului de existență al acestui cercetător-editor; și sintem convinși că, tocmai pentru a-și satisface o curiozitate viscerală, Romul Munteanu a acceptat servitutele meseriei de editor, cu tot consumul de timp și nervi presupus; și că din aceeași curiozitate au apărut cele mai reprezentative și mai interesante cărți ale autorului, cum ar fi cea închinată panoramei criticii contemporane (**Metamorfozele criticii europene moderne**, 1975). Aici, autorul s-a aflat cu adevărat în largul său: a asista la spectacolul modelelor culturale, ca la tot atîtea maniere diferite de a citi textul, a conferi calificative fiecărei secvențe a spectacolului — iată postura definitorie a autorului nostru. O carte condiționată de numeroase lecturi teoretice preliminare este cartea tipică pentru Romul Munteanu.

Imensa panoramă a barocului s-a încheiat prin apariția celui de al treilea volum (*). Incepută în anul 1981 cu o pasionată imagine a lumii barocului în ceea ce ea avea mai specific (ne referim la prima parte a volumului I), monografia s-a orientat pe parcurs exclusiv spre literatură, consacrand un larg spațiu prozei uitate din secolul al XVII-lea (volumul al II-lea, 1983). Față de cealaltă importantă monografie despre baroc din literatura noastră de specialitate (Edgar Papu, **Barocul ca tip de existență**, 2 vol. 1977), cartea de față a adoptat soluția opusă: analiza amănunțită de text, refuzul speculației avîntate, sprijinirea pe o autoritate bibliografică recunoscută. Materia ultimului volum este uneori îngrată — e vorba de poemul epic din secolul baroc — și alteori extrem de dificilă (teatrul clasic francez, teritoriul predilect de exercitare a virtuozității metodologice). Poemul epic și poezia didactică reprezintă, în bună parte, o vastă necropolă: textele mai sint citite astăzi de savanți sau de ama-

* Romul Munteanu, **Clasicism și baroc în cultura europeană din secolul al XVII-lea**, Partea a III-a, Editura „Univers”, 1985.

tori de curiozități. Exegețul român se afundă, literalmente, în masa mișcătoare a miilor de versuri, căutînd insulele de poezie. Recolta rămîne variabilă. Cartea începe tocmai cu acest capitol, pentru a arăta că dificultățile nu sint ocolite și că istoricul literar atacă frontal tocmai teritoriul refractar. Odată cu capitolul închinat **Fabulei**, autorul își regăsește ritmul. Ritmul trilogiei sale este un ritm epic.

Întrebarea fundamentală a cărții lui Romul Munteanu, niciodată formulată explicit, dar permanent prezentă pare a fi următoarea: are secolul al XVII-lea cîteva constante tenace în toate țările europene? Răspunsul autorului este afirmativ, iar invariabilele secolului par a fi tocmai trăsăturile definitorii ale barocului. Romul Munteanu ne arată că, de la un capăt la altul al Europei, din Portugalia pînă în Transilvania și Polonia, spectacolul se desfășoară după aceleași reguli; în ciuda tradițiilor locale, în ciuda unei istorii frămîntate, spiritul baroc s-a impus violent ori persuasiv. A observa fondul european comun al unor autori aparent ireductibili la model, ca Molière sau Racine — iată pariul important al cărții. Prin detalierea conștiințioasă a textelor, demonstrația reușește: mitul excepției pe care ar reprezenta-o Franța în contextul european al secolului al XVII-lea își pierde din consistență pe măsură ce se analizează avansează. Iar capitolul teoretic ultim (**Donă poeziei și mai multe arte**) reprezintă situația extrem de exactă a binomului **clasicism vs. baroc** în secolul al XVII-lea, situare peste care nu se va mai putea trece în exegezele ulterioare. Lecția se încheie pe un palier demonstrativ.

Mai regăsim în ultimul volum al lucrării pagini de subtilă analiză a **Fabulei** (demonstrație valabilă nu doar pentru secolul baroc, ci și pentru condiția în sine a acestei specii), revalorificarea lui Corneille întreprinsă de un specialist în materie, comprehensiunea aproape neașteptată pentru lumea hispanică etc. Spectacolul critic se desfășoară amplu și egal. Sprijinit solid pe cărți — autorul scrie alte cărți. Tocmai de aceea ne miră, în acest tratat aproape complet asupra virfurilor barocului, cvasi-absența domeniului englez și chiar a operei lui Shakespeare. Există, fără îndoială, argumente pentru o asemenea procedură: tradiția de a-l considera pe Shakespeare

„poet al Renașterii” (un cunoscut studiu al lui Tudor Vianu poartă chiar acest titlu) se află încă solid implantată în conștiințe; totuși, barochismul shakespearian a devenit un adevăr curent, o evidență în lumina textelor. Iar analiza aceluși „Shakespeare al Iberiei” care a fost Calderon își găsește, spontan, un loc în carte.

A fi profesor este în egală măsură un avantaj și o servitute. Un avantaj, în măsura în care obsesia clarității demonstrației te îndepărtează instinctiv de aproximare și de speculație; și servitute — mai ales fiindcă aceeași obsesie creează pornirea de a spune totul. **Clasicism și baroc** este o scriere primordial didactică, un tratat academic despre secolul al XVII-lea, scris însă de o singură persoană. Didactică și prin ignorarea oricărei strategii de captare facilă a bunăvoinței: după cum am mai spus, ea începe cu capitolul închinat poemului epic și va trebui să ajungem la **Fabulă**, la capitolul despre Calderon și mai ales la cele închinete triadei Molière, Corneille, Racine (punctul culminant al demonstrației) pentru a descoperi esența cărții. Amatorii de lecturi distractive se vîd descurajați de la primele pagini.

Cartea lui Romul Munteanu ne aduce aminte că scrierile monografice, biografiile, sintezele doctorale reprezintă o variantă a exegezei care nu îmbătrînește niciodată. Aceasta pentru că vor exista mereu studii pasionați, tineri în formare și nevoie de certitudini teoretice. Monografia despre **Clasicism și baroc** marchează încă o etapă pe un drum ascendent, tot mai dificil în condițiile abundenței bibliografice — tot mai riscant în condițiile accesului dificil la cărțile recente de specialitate.

Autorul monografiei de față a implinit de curînd 60 de ani: pentru genul de contribuții cărui Romul Munteanu i s-a consacrat, este vîrsta marilor realizări. O vîrstă care, din păcate, va trece întotdeauna abia observată în cazul unui om de cultură și va fi atent notată în cazul unui scriitor, chiar dacă acesta are înălțime medie. Pe rezizorul spectacolului baroc nu credem ca acest lucru să-l mire: cine a studiat cu pasiune desfășurarea înfințită a literaturii proteice a barocului s-a pătruns probabil și de vanitatea ei.

Mihai Zamfir

Critica — formă de ucenicie

SINT aproape zece ani de cînd în revista „Amfiteatru” începea să apară un serial de articole prin care Ion Cristoiu, un tînar autor pînă atunci cvasi-necunoscut (n. 25 nov. 1948 la Găgești-Balotești, jud. Vrancea, absolvent al Facultății de Istorie-Filosofie din Cluj-Napoca, redactor șef adjunct al revistei „Echinox” în 1970—1972, ulterior cu aceeași funcție la „Viața studentescă” și „Amfiteatru”, apoi la „Știința tineretului”), încerca să analizeze sistematic momentul cel mai puțin studiat din istoria literaturii române a secolului 20: ultimii ani ai deceniului al cincilea. Avînd un titlu de două ori nehotărît („propunere pentru o posibilă istorie a literaturii române” — s.n.), acest serial despre epoca de început a noii literaturi, foarte documentat și gîndit într-un chip original, nu era totuși, prin obiective, procedee și perspectivă, nici un pur demers istorico-literar și nici unul pur critic, printr-o bună înțelegere a naturii faptelor evocate fiind utilizate și sociologia, și politologia, și istoria propriu-zisă. Seriozitatea și rigurozitatea cercetării, tonul descrisat ce contrasta plăcut cu vehemența materiei înfășurate, cu siguranță că și singularitatea întreprinderii (doar Al. Piru se mai ocupase îndeaproape de această perioadă, prezentîndu-i însă numai cărțile și autorul cu activitate editorială) l-au impus rapid pe Ion Cristoiu, care debutase publicistic încă în 1967, drept unul dintre cei mai promițători tineri exegeți ai fenomenului literar postbelic, văzut ca instituție și mecanism, cu sisteme, roți, roțițe, curele de transmisie, ansamble și subsansamble etc. Volumul ce urma să strîngă toată ciclopica suită a articolelor (găzduite mai apoi de „Suplimentul literar-artistic al Științei tineretului”) era așteptat ca un eveniment editorial, chiar în ciuda apariției unor semne de tendințiozitate, rezultatul unei neașteptate contaminări a obiectivității politologice cu izotopi unei „politici literare” de conjunctură, ce implica un străveziu pact cu mediocritatea și nonvaloarea, întotdeauna compromițător și, pe termen lung, perdant, cum de altfel o probă — și cit de convingător! — serialul însuși. Dar acest volum, despre care se putea presupune că va avea dimensiunile unui bronzotuzar tipografic, nu a apărut, Ion Cristoiu debutînd editorial în modul cel mai surprinzător: cu o culegere de povestiri (**Personaje de rezervă**, Cartea Românească, 1985), ce vedeau o remarcabilă înzestrare de prozator, situat, și

nu doar din instinct, în linia inaugurată de Marin Preda și teoretizată polemic de autorul **Moromeților** în cunoscuta lui intervenție din 1965, **Problema umană veritabilă și făcătorii de cuvinte**.

Noua carte a lui Ion Cristoiu, urmînd probabil aceeași logică a imprevizibilității, este de fapt un jurnal de creație travestit sub forma unor însemnări critice *) aparent dezordonate, pe teme cele mai diverse și din unghuri foarte variate, ironia — provocată? — a întîmplării făcînd ca volumul să fie editat într-o serie purtînd solemnul titlu de „Sinteze”! **Lumea literaturii** are totuși, în ciuda aspectului exterior de fragmentarism și a prezenței citorva texte ce țin de o publicistică superficială și neglijentă, o strînsă unitate interioară. Pentru Ion Cristoiu critica reprezintă, se vede acum, o formă de ucenicie literară, un inteligent exercițiu de asimilare selectivă și creatoare. Mai mult decît un critic (sau mai puțin, în funcție de perspectiva pe care o adoptăm), Ion Cristoiu este un prozator care citește pe alții cu gîndul — sau chiar cu obsesia — propriului scris. Două mari categorii de scriitori fac de regulă obiectul comentariilor lui Ion Cristoiu: analiștii și satiricii. Stendhal, Camil Petrescu, Anton Holban, Gide, apoi Swift, Cervantes, Kafka, Hasek, Gogol, Cehov; și, în chip absolut, Shakespeare, Dostoievski, Caragiale și Marin Preda: aceștia sint autorii preferați de Ion Cristoiu, citiți, recitați și comentați cu un fel de familiaritate simpatice, oarecum în genul reflecțiilor despre „cărți și eroi” din **Imposibila întoarcere**. Apropierea degajată, fără precauții și fără protocol, de mari opere favorizează întotdeauna prospețimea observațiilor și în cîteva cazuri Ion Cristoiu produce interpretări memorabile. Așa este, de pildă, eseul despre „Calomniatul Josef K.”, eroul **Procesului** lui Kafka, unde criticul remarcă, just, că absurd nu este cursul evenimentelor în care va fi prins personajul, ci modul în care acesta îl acceptă. „Printr-o stranie inversare de situații — scrie Ion Cristoiu —, realitatea absurdă a procesului e normală, logică, iar comportamentul normal, logic al eroului, absurd. Cum se explică această atitudine a lui Josef K.? Un posibil răspuns l-ar da personalitatea eroului. Josef K. este procurist la o

mare bancă, un funcționar al imperiului habsburgic, deci. Ca slujbaș al acestei societăți ultrabirocratizate, în nici un moment el nu pune la îndoială procesul, producerile acestuia, tot ce i se cere, chiar dacă ele sint anormale, pentru că, în viziunea unui personaj întruchipînd sistemul, tot ce e real e și logic, cum ar spune Hegel. Tribunalul aparține instituțiilor imperiului, ca și banca la care lucrează Josef K. Și el, Josef K., știe că tribunalul, asemenea băncii, își are regulile lui, care ar putea să pară absurde unuia venit din afară, dar care, în interiorul instituției, în cadrele acesteia, sint normale, firești”. Comportarea absurdă a eroului kafkian, mai adăugă eseistul, „își are explicația și în faptul că eroul este nevinovat”; știindu-se inocent, avînd însă încredere în sistem, e convins că greșeala va fi repede descoperită. Dar sistemul e aberant și nevinovații pier: „Paradoxal, notează Ion Cristoiu, dar victimele terorii politice totalitare sint tocmai cei loiali sistemului, încrezătorii în justiția ce-i va duce la ghilotină sau în fața plutonului de execuție. Tot astfel Josef K. pierde procesul din cauza inocenței sale și a credinței infailibile în dreptatea justiției și a sistemului”.

Prînd cu ochi de prozator **Lumea literaturii**, Ion Cristoiu decupează situații, replici, gesturi, comportamente corespunzînd propriei viziuni narative. O viziune lucidă, atentă la „micile semne”, coerență și personală. Iată aceste observații despre un cunoscut personaj shakespearian: „Dincolo de drama tatălui înșelat, **Regele Lear** este radiografia posibililor defecte ale omului politic. Nu ca tată e catastrofal Lear, ci ca rege. Trufaș, ascultînd doar linguseala, slab cunoscător al oamenilor. Greșelile lui politice fundamentale (arbitrariul, subiectivismul, orgoliul exacerbant) pleacă de la necunoașterea țării pe care o conduce și, în ultimă instanță, a vieții, pe care n-a trăit-o. De aceea, drumul lui de la rege atotputernic la un simplu bătrîn nebun, așa cum îl descrie Shakespeare, e un calvar al cunoașterii”. Astfel de interpretări, scilicet și adeseori profunde, sint numeroase în cartea lui Ion Cristoiu, de menționat în mod special fiind cele consacrate lui Marin Preda, după toate aparențele scriitorului cel mai iubit de autor, deși critic, fără a se trece cu vederea nici scăpările de memorie scoase la lumină printr-o conținutură a afirmațiilor din **Viața ca o**

pradă cu însăși realitatea documentară, nici scăderile valorice dintr-o carte sau alta.

Citită ca un jurnal de creație, eseistica lui Ion Cristoiu poate fi înțeleasă în adevărata ei semnificație și la adevărata măsură. Tocmai de aceea trebuie remarcat un bizar derapaj al opiniilor despre actualitatea literară autohtonă. Dincolo de banale contradicții (la pag. 112 se descoperă existența unei „suspicinii față de transfigurarea artistică” specifică, afirmă Ion Cristoiu, pentru „o întregă generație de tineri prozatori”, iar la pag. 128 se vorbește despre „calofilia de azi, exagerata atenție acordată textului”), dincolo de simple preluări fără control rațional și critic ale unor clișee sumare („anticalofilismul lui Ion Lăncrăjan”, „evenimente de excepție” reprezentînd tot aparițiile editoriale ale lui

Nicolae Breban, Paul Anghel, Augustin Buzura, D. R. Popescu, Fănuș Neagu”, „critica trece printr-o criză de autoritate”, „cu unele excepții”, care ar fi Cornel Regman, Al. Dobrescu, Alex. Ștefănescu — ați vă, „cronicarii literari nu-și mai pun problema talentului”, „directiva Rebreanu, continuată prin Ion Lăncrăjan, Fănuș Neagu, Alecu Ivan Ghilia, Vasile Rebreanu, Ion Brad” etc., etc.), opiniile autorului despre mișcarea literară contemporană par deseori molipsite de modalitățile cercetate în serialul de altădată.

Mircea Iorgulescu

„Regina balului“

Anca Ledunca

● ANCA LEDUNCA a plecat dintre noi dreptă și demnă, purtând cu modestie princiară rochia, parcă prevestitor tragică, a Edithiei Piaf.

A plecat dreptă și demnă așa cum a trăit.

Ledunca era una din acele păsări rare pe care le descoperi uimit — abia după ce nu mai sint lingă tine. Prea dreptă, prea generoasă, prea modestă — un om adevărat, pentru care nici un superlativ nu e prea mult. Avea toate calitățile unui mare artist — și era într-adevăr o MARE ARTISTĂ — pe care craiovenii o cunoșteau, iar publicul bucureștean abia o descoperise.

Înainte de a așterne aceste rânduri, am intrat în cabina ei. Își alesese un loc într-un colț — stătea retrasă — nu voia să deranjeze pe nimeni.

Acolo, în fața oglinzii care-l reflecta întruchipările, Anca Ledunca venea cu dragoste, fiindcă era plăsmuită din dragoste.

Chipul ei, sufletul ei reflecta cei 35 de ani în care-și zidise cu migală și dragoste o familie cum puține au fost; chipul și sufletul ei erau inobolabile de tot atâția ani de cinstire a scenei românești. Și locul era acum gol, locul pe care în mîntea mea nu mai poate sta nimeni și mă gîndeam că nu s-a cruțat nici o clipă.

Era greu de stabilit o cumpănă în dragostea ei la fel de nestăvilită pentru familie și scenă.

S-a cheltuit cu aceeași pasiune pentru amîndouă.

A plecat și ne-a lăsat în amintire fulgurea unui zimbet timid, cald, ducînd cu ea, ca într-un sipet plin cu comori, zecile de valoroase întruchipări scenice.

A plecat direct din scenă, luînd cu ea imaginea rolului care i-a fost cel mai drag, pe care-l întruchipă parcă uitîndu-se pe sine, cel al Edithiei Piaf.

Numai o mare artistă ca ea a putut să reinvie chipul mării cîntărețe care a fost Edith Piaf. Acum știm sigur acest lucru — înainte doar îl bănuiam.

Fie ca amintirea Ancăi să ne învețe să dăm preț de sărbătoare celor ce nu se știu singuri prețui destul, să ne învețe să trăim ca ea cu dragoste și dăruire și să plecăm la fel de drepti și demni, ca ea. Ea, cea plăsmuită din prea multă dragoste.

Agatha Nicolau

„Niște țărani“ — spectacolul 200

■ Primit cu deosebită căldură de publicul spectator din București și din țară, apreciat cu superlative și înțeles în toate semnificațiile lui de către numeroșii oaspeți străini care l-au vizionat, spectacolul cu piesa *Niște țărani*, dramatizare de Cătălina Buzoianu după romanul cu același titlu al lui Dinu Săraru, distins cu premiul ATM pentru cel mai bun spectacol, cu premiul I pentru spectacol, cu premiul I pentru regie (Cătălina Buzoianu), premiul I pentru interpretarea unui rol masculin (Mitică Popescu în Năiță Lucean) și premiul II pentru scenografie (Mihai Mădăscu) la cea de-a treia ediție a Festivalului Național „Cîntarea României” — a ajuns la reprezentația numărul 200.

Un frumos jubileu pentru acest spectacol, considerat a fi „cea mai autentică imagine teatrală a satului românesc” și în care strălucesc actori ca Mitică Popescu, Valeria Seciu, Carmen Galin, Dinu Manolache, Ștefan Iordache și evoluează pe scenă aproape întreaga trupă a Teatrului Mic.

SPECTACOLUL studenților de la Institutul de teatru, clasa prof. univ. Ion Cojar, asist. prof. asoc. Gelu Colceag, afirmă un dramaturg. Nicolae Mateescu, cunoscut ca autor al unor volume de povestiri și reportaje, și ca semnatar al cronicii cinematografice din revista „Luceafărul”, a avut pînă în prezent contacte sporadice cu teatrul. A debutat în 1971 cu o dramaturgie după Urmuz, jucată de studenții brașoveni. De asemenea, piesa sa, *Dragul meu anonim*, a fost prezentată la televiziune în regia Soranei Coroamă. *Regina balului* a fost pusă în scenă pentru prima oară la Teatrul „Ion Vasilescu” într-o montare anodină, astfel încît senzația adevăratei premiere a textului o avem acum. Impresia de ansamblu a actualei reprezentații este dintre cele mai favorabile, de la excelentul program-afiș pînă la interpretarea regională, scenografică și actoricească valorificînd creator virtuțile dramatice ale piesei.

Regina balului înregistrează „avatarurile” unei tinere muncitoare proaspăt urbanizată, atrasă de mirajul platoului de filmare. Dorind să-și depășească condiția, să evadeze din monotonia cotidiană, ea renunță pentru o vreme la profesiune, își neglijează familia, se înstrăinează de rude și prieteni pentru a deveni actriță de film. Confruntarea celor două medii, a profesioniștilor celei de-a șaptea arte și lumea în care trăiește protagonistă, prilejuiește lui Nicolae Mateescu cîteva observații asupra unor mutații sociale care reverberază dramatic în conștiința omului obișnuit, de asemenea, o subtilă meditație asupra raportului dintre artă și existență. În această tentativă dramaturgică se oprește la un prim strat de semnificații. Tonul dezbaterii este reținut, altitudinea sa este detașată prin umor și ironie. Aspectele dure ale conflictului psihologic sînt atenuate de elementele pitorești, compasiunea autorului dizolvă opoziții ireconciliabile. Există un fond de tristețe și amărăciune printre lacrimi și rîs care dă o anume gravitate tramei. Piesa este structurată dramatic cu îndemînare, arta legăturilor funcționează, dialogul este viu, spontan. În caracterizări, în evocarea fînturilor de biografie, în înregistrarea faptului de viață se simte experiența de reporter a autorului care, pînă la un punct, operează benefic în sensul autenticității lumii descrise pe scenă. Remarcăm totuși necesitatea unei mai depline esmoze între anecdotic și registru simbolic al faptelor. Un proces de sublimare prin adîncire a relațiilor dintre personaje ar fi mărit tensiunea ideatică a piesei.

Spectacolul studenților are farmec, captivează. Direcția de scenă aparține

Regina balului de Nicolae Mateescu în interpretarea studenților de la Institutul de Teatru (Regia, Gelu Colceag)

asist. prof. asoc. Gelu Colceag, absolvent și al unui curs de regie postuniversitară. Lectura sa, inventivă, compune inspirate imagini teatrale textului. Foarte bună este scenografia Dianeii Cupșa. Decorul și costumele comentează condiția personajelor, oferind sugestii în legătură cu mediul în care evoluează, dar și cu universul lor interior. Folosirea diapozitivelor executate de un excelent monteur de televiziune, Dan Nanoveanu, proiectează reprezentația percutant în actualitate, îi imprimă o dimensiune poetică ce tulbură și invită la meditație în legătură cu relația dintre ficțiunea cinematografică și realitate.

Partiturile sînt susținute de tinerii actori cu aplomb, cu grijă pentru detaliu semnificativ în reliefarea biografiei. Tipurile pitorești ale profesioniștilor cinematografiei sînt prezentate în tușe ușor caricaturale de Ion Roxin, Dan Aștileanu, Carmen Ionescu, Doru Bandol, George Alexandru. Interpretii expun o gamă amplă de stări. Dincolo de spectacol, de manifestările de cabotinaj, de

fanfaronade, de afișarea pleticiei, a obsolescenței și cinismului răzbate chipul dizgrațios al ratării, neputința, spaima de ne-realizare, dar și capacitatea de trăire autentică, forța de a găsi resurse spirituale pentru arta adevărată. Eroii vieții obișnuite sînt conturați cu autenticitate de Mircea Rusu, Bogdan Ghelu, Constantin Cotimanis, și Dalila Gall. În sublinierea meandrelor sufletești ale croinci principale remarcăm minuția și finețea nuanțelor în jocul concentrat al Ruxandrei Bucescu. Se detașează Cerasela Stan, care portretizează admirabil în rolul Sefa. Actrița construiește un personaj uscat, rigid în gesturi și atitudini, cu o mișcare nervoasă a buzelor — o imagine vie a degradării umanului, a înstrăinării de valorile reale ale vieții.

Montarea studenților degajă prospețime, entuziasm, libertate imaginativă, atribute ale „spiritului” Studioului de teatru al Institutului în cele mai reușite întreprinderi scenice ale sale.

Ludmila Patlanjoglu

Cartea:

La „Gura leului“

■ AUTOR al unor piese de teatru în care se află exprimată o nuanțată vocație comică, semnatar al unor cărți de medicină pe înțelesul tuturor, dar și al unui tratat de homeopatie, filatelist emerit (ilustrat editorial), autor al unui foarte reușit roman (*Paracelsus, călătorie neîntreruptă*, 1981), medic policalificat, doctor în medicină, filosof coloevial al medicinei, specialist universitar în deontologie medicală, Mihai Neagu Basarab este prezent în librării cu o nouă carte de teatru, a cincea culegere de texte dramatice a sa.

După debutul din 1969, cu *Butoiul lui Diogene* (una dintre piesele acestei cărți, o dramă într-un act, este reprodusă în *La „Gura leului“*) au urmat alte trei culegeri de teatru: *Fringhia de rufe a familiei* (1971), *Scurtă povestire cu un suveran zănat* (1972) și *Teatru* (1974).

În afară de comedia în trei acte care dă titlul volumului, *La „Gura leului“* mai conține piesa într-un act *Să nu-l uităm pe Mallarmé*, precum și drama într-un act, *Untura de pește*.

Felul în care autorul a ales cele trei componente ale noii sale cărți dovedește, în primul rînd, intenția sa de a contrazice o eventuală plasare a sa, de către critică, în categoria autorilor de teatru aflați la cotele mai modeste ale profesioniștilor umorului. Existența acestei intenții este argumentată și de faptul că Mihai Neagu Basarab e autorul și prefațatorul unei traduceri, care însușmează cîteva dintre piesele de teatru ale lui Tristan Bernard (*Teatru*, 1977). Este o opțiune corelativă modului de a-și concepe propriul scris.

Celor trei piese ale volumului le este caracteristică sofistica de foarte bună calitate. Mihai Neagu Basarab dovedește că sofistul, atunci cînd nu propovăduiește în mod implicit imoralitatea,

menținîndu-se la nivelul unei gimnastice intelectuale aflată tot timpul pe punctul de a se transforma într-un balet întru totul artistic, este un personaj foarte agreabil, chiar fascinant. Minuind cu ultra-abilitate ideile, cărora fulgerător le zăresc și reversul paradoxal, personajele celor trei texte din *La „Gura leului“* sînt, astfel, niște „fii” ai unui sofist „arhetipal”; maxima lor plăcere este punerea în mișcare a propriilor inteligențe, cu scopul de a le stîrni și pe cele ale altora. Mecanismul cel mai adesea sculptoarelor alegații rostite de personaje se pornește de regulă sub impulsul unui act de agresiune morală (dar uneori luînd forme mult mai concrete). Astfel, în *Să nu-l uităm pe Mallarmé* se petrece un foarte interesant, prin posibilitățile sale conotații, proces de răsturnare a componenței unui grup conflictual, unul dintre acuzatori aliindu-se, într-un mod aparent lipsit de motivații logice, cu acuzații împotriva celui de al doilea acuzator. Pe lingă calitățile sale intrinseci, țînînd de excelența minuțioasă a sofismului, textul este remarcabil prin calitatea sa de a sugera una dintre posibilitățile politice adesea intervenită în decursul istoriei. Tot un act de agresiune, interpretabil, însă, ca fiind unul de caritate, stă în centrul textului intitulat *Untura de pește*.

La „Gura leului“ conține de asemenea un act de „agresiune”, de data aceasta intens colorat comic, fiindcă autoarea lui este o octogenară, care își șicanează inocent propriul nepot aflat în luna de miere. Din considerațiile celui „agresat” pe marginea situației, precum și din replicile altor personaje, angrenate, la rîndul lor, în mici conflicte lipsite de gravitate, se naște un umor de bună calitate.

Voicu Bugariu

Regăsiri, „in linia întâi“

Cinema

Flash-back

Enigme pozitive

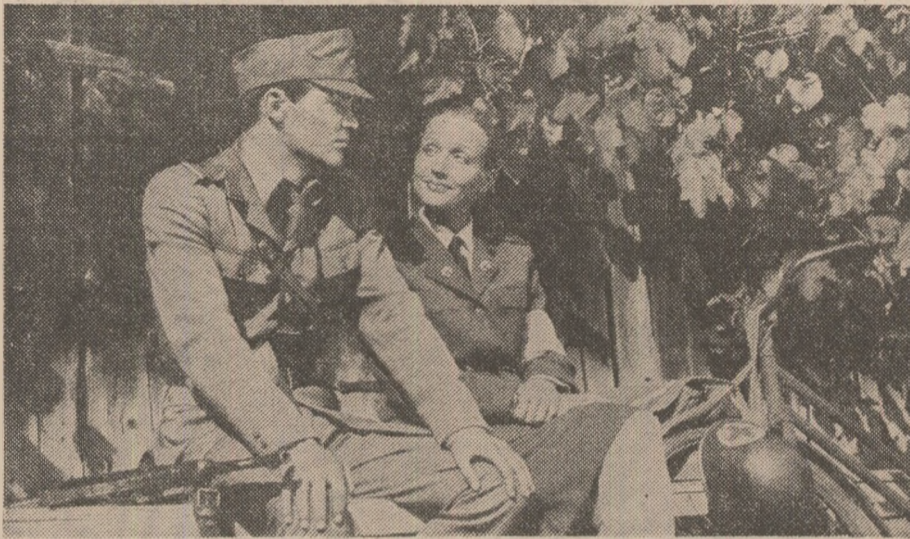
● Harald Reinl este documentaristul german care, în 1970 aproape concomitent cu apariția **Amințiilor despre viitor**, pornea pe urmele elvețianului Erich von Däniken și ale cărții sale ce făcuse vîlvă în epocă. Scopul — ca și la von Däniken — fiind de a proba, prin reducerea la absurd, că-i imposibil ca pămîntul să nu fi fost călcat de ființele altor corpuri cerești, din moment ce el însuși se pregătește să-și trimită azi emisarii pe alte planete. De ce, de pildă, nici una din cele 50 de milioane de stele pe care viața este posibilă (numai în galaxia noastră) să nu fi încercat aventura, cită vreme Terra nu vizează decît să prindă prilejul unui salt pînă la ele ?

Dovezile sînt căutate și sînt găsite. De preferință în deșerturi nelocuite, în caverne preistorice, în țări subdezvoltate, în împrejurări asupra cărora „știința tace“. Periplul este pasionant : picturile cu aureolă din Italia, anumite cuvinte din Mahabharata, din manuscrisele de la Marea Moartă sau din scripturile tibetane ; piramidele mexicane sau egiptene, pistele din Peru, pietrele ciudate din Insula Paștelui... Oriunde apare o nelămurire, un dubiu de precocitate sau de suprapunere la înaintașii noștri, sîntem puși în alertă și invitați să raționăm : cine, dacă nu trimișii altor civilizații, ar fi putut atinge acea performanță acum două, trei sau mai multe mii de ani ? Orice semn (sau desemn) care aduce cu un costum de cosmonaut, cu o navă cosmică sau cu un loc de aterizare trebuie să ne dea de gînd. Pentru că, n-am fi niște agnostici dacă am refuza asemenea eventualități ? Faptul că metoda propusă de von Däniken și, aici, de Reinl se bazează nu atît pe demonstrații pozitive, cit pe imposibilitatea explicării într-un alt fel a enigmelor, nu trebuie să ne deranjeze prea mult. Căci, dacă știința tace, este foarte logic să intervină presupunerile, iar din cumulum presupunerilor este foarte normal să se depună în cele din urmă convingerea.

Documentarul acesta este, la urma urmei, filosofic și esențial, pentru că ne dovedește ce ușor se poate extrage certitudinea din incertitudinile. Vesnica diagramă a afirmării, în artă, în știință, în viață, nu-l, la urma-urmei, decît triumfătoare curbă a lui Gauss, sub al cărei clopot stau ascunse întrebările fără răspuns exact.

Ioana Creangă

Romulus Rusan

George Alexandru (protagonistul debutant) și Anda Onesa (Silvia) în filmul **Noi, cei din linia întâi**, scris de Titus Popovici și regizat de Sergiu Nicolaescu

municarea directă cu sala fiind intensificată pentru că ecranul reliefează, fără accente grandilocvente, că „noi, cei din linia întâi“ am pășit în anii 1944 și 1945 peste granițele altor state, „ca eliberatori, ca ostași demni ai unei țări civilizate“, cu toate că și noi aveam „multe răni în suflete“ — după cum demonstrează întregul film. Dinamica dintre cuvinte și fapte este perfectă. Titus Popovici izbutind să contureze memorabile ființe, doar prin cîteva gesturi și replici. Falcicul fără ardelean (intruchipat de Mircea Albulescu) e convins că și „dacă-i rezbel“, totuși „porumbul“ musai de culles“, iar cînd vrea să fie „mai îngăduitor“, cîstindu-i pe bărbații din plutonul feciorului său, nu-și pierde firea, ci se adresează răspicat celui prea însetat : „Dumneata ai mai fost, dragă, ți-ai luat portia. Îi omenie, nu chef. Acela l-om face cînd o pune dușmanul armele jos“. Vastă e și seria de portrete militare ; atotștiutorul general Marinescu (jucat de Sergiu Nicolaescu, cu acea doză de narcisism caracteristică) își părăsește uniforma de simplu soldat numai în ziua victoriei. Maiorul (intruchipat de Ion Besoiu), sobru, precis, degajat, la sediul statului major, are un înalt simț al onoarei (el cere să conducă detașamentul de voluntari, alcătuit după declararea păcii), dar evoluează stingac în aer liber. Căzînd însă printre cele din urmă jertfe, îi învinge pe naziștii care forțează ieșirea din încercuire spre a se preda generalului american Patton. Un căpitan de transmisiuni (Ion Rițiu) iluminat de mesaje aduse — ori poate, mai ales, de reîntîlnirea în cadru cu regizorul care l-a lansat — sau un frunțar vesnic îndrăgostit (Vasile Murariu, cu aparițiile sale de efect hazliu) și care cucerește la fiecare popas, inima cite unei fete. La fel de interesante și bine individualizate sînt schițele de portrete ale ostașilor sovietici : un zîmbet marțial de general (Silviu Stănculescu), unul inocent și plin de speranțe al sublocotenentului Igor (Vladimir Găitan) sau cel respirînd echilibru sfătos de sergent (Colea Răutu). După cum nu e de neglijat nici faptul că reprezentanții dușmanilor nu-s tratați cu superior dispreț sau cu indiferență uniformizatoare.

Regizorul Sergiu Nicolaescu face din filmul **Noi, cei din linia întâi**, un joc pirotehnic senzational și o reprezentare înlăntuind impresionante numere de cascadorie. Mobilizînd imense forțe (am zice, întrecîndu-și propriile recorduri din Ziua „Z“), el se lasă fascinat — nu rareori mai mult decît e necesar — de coloanele de tancuri, de răsturnările de care blindate, de exploziile obuzelor, de încrucișările de tiruri de gloanțe, de detonarea pachetelor de grenade. Realizatorul trăiește, parcă, sub imperiul ambiției de a egala anvergura celebrului film **Ziua cea mai lungă** ; și, probabil, dacă nu ar fi lipsit confruntările aviatice și șarjele de cavalerie, pelicula noastră și-ar fi afirmat pe deplin meritul de a fi o panoramă completă asupra etapelor definiției pentru contribuția românească la înfrîngerea nazismului. Absența unor atari momente e dezavantajoasă și paradoxală (pentru că nu de mult cineastul avea gustul și posibilitatea de a lucra scene ecvestre), dar îndeosebi pentru că ele sînt fundamentale și pentru înaintarea frontului spre Vest. În schimb, mai preocupat ca oricînd în prolifica-i carieră se demonstrează Sergiu Nicolaescu de spectacolul fizionomiilor ; să fie o urmare firească a tendinței manifestate în ecranizarea **Ciuleandra** (1985) ori un reviriment datorat fastei reîntîlniri cu Titus Popovici — sub semnul căruia și-a făcut începutul de carieră în lung-metrajul de ficțiune ? Oricum, sînt de apreciat lansarea a încă unui talent, George Alexandru, student la I.A.T.C. (în complexul rol al protagonistului Lazăr), voința de a oferi actorilor de mare renume posturi inedite (Ștefan Iordache, de exemplu, compunînd un debusolat conte horthyst), de a anima prin personalitatea interpretilor (pianistul refugiat din Arad, fiind excelent intruchipat de compozitorul Adrian Tănăsescu) miniaturale secvențe. Grija cineastului se împarte și către expresivitatea figurăției și că-

tre obiectele cu parfum de epocă (vezi episodul, parcă special construit spre a se înregistra în ipostaza de general, manevrînd o veche mitralieră !).

În eforturile uriașe de reconstituire a războiului și a întregului său cortegiu funest, din tranșee și din spatele frontului, o contribuție de ținută își aduc fideli săi coechipieri — A. Salamanian (inginerul orchestrator al zgomotelor) și Nicolae Girardi (tot mai întinerit, acum, prin colaborarea cu cvasi-debutantul Florin Chivulescu și cu experimentatul Mircea Mladin) ; după cum scenograful Radu Corciova trece onorabil — deși majoritatea peisajelor sau clădirilor autohtone sînt prea cunoscute — peste extrem de marile dificultăți ale descoperirii decorurilor potrivite amplei deplasări în spațiu. În sfîrșit, montajul semnat de Gabriela Nasta strunește secvență de secvență, dar stabilește cu greu coerența dintre episoade, goluri, timpi morti, discordanțe stilistice, răsărînd, în special, în partea a doua a filmului, adică în „ultimul asalt“ — după cum se subintitulează seria secundă, nu numai în cronologia proiectiei, ci și ca valoare. Aici tururile de forță sînt căznite, prestațiile actoricești își pierd ori nu și-au dobîndit încă siguranța (pentru că e posibil să fie desule cadre turnate la debutul perioadei de elaborare), canonadele de toate soiurile capătă rezonanțe obositor lungite, pentru că și-au risipit în bună măsură coeficientul surprinzător, ba cîteva chiar se repetă. Dar dintre numeroasele finaluri se alege, ca ingenioasă variațiune pe o temă știută, anunțarea logodnei, în care încă o dată muzica lui Adrian Enescu se impune ca element integrat înspirat dramaturgiei filmice.

Radio-T.V.

Radio-vacanța

■ De duminică, 7 ore de transmisie zilnică la **Radio-vacanța**, ediția 1986. Știrea are darul de a ne atrage atenția asupra unei activități radiofonice cu o frumoasă tradiție ce reușește o performanță deloc simplă : a menține un cerc stabil de ascultători. Buletine informative, note și informații, comentarii, emisiuni despre istoria, cultura și civilizația poporului român, varietăți și multă muzică, iată „tabla de materii“ tratată de programul estival cu ingeniozitate, competență, voioșie. La început de drum, urări de succes redactorilor și colaboratorilor. De asemenea, sugestia ca cele mai interesante secțiuni ale serialului de vacanță să fie reluate în orarul canalelor I, II sau III.

■ De mai mulți ani, **La sfîrșit de săptămînă** este — pe micul ecran — un punct însemnat al după-amiezii de sîmbătă. De-a lungul timpului, diferite formule de alcătuirii și prezentare a emisiunii au fost experimentate, constant a rămas atașamentul realizatorilor față

de îndatoririle unei jurnalistic vizuale de bună calitate. Pe de o parte, astfel, este de relevat amplitudinea turului de orizont asupra actualității politice, sociale, culturale, sportive, pe de altă parte, se impune pregnanța multor exemplificări. **La sfîrșit de săptămînă** se adresează unui public de toate vîrstele, împlînind varii orizonturi de așteptare. Sub presuarea minutelor, multe rubrici trec cu repeziune pe micul ecran, trezindu-ne regretul de a nu fi putut asista la demonstrații mai detaliate. Preocuparea de a găsi modalități noi de expresie și a ataca sectoare cit mai diverse de interes general caracterizează, alături de tonul cald, convingător al comentariului, de distincția prezentării, această transmisie pe care mulți spectatori o urmăresc cu reală plăcere. Am salutat la momentul potrivit apariția unor puncte noi în sumar (recitalul de versuri, **Un tablou din Galeria Națională** etc.). ne bucurăm a le vedea acum cu regularitate și credem că ase-

menea infuzii de inedit pot fi și în continuare repetate.

■ Miine dimineată, la teatrul radiofonic, **Fata fără zestre** de A. N. Ostrovski, regia artistică Radu Beligan și Mihaela Zirra, înregistrare din anul 1954, reunind mari actori precum : Silvia Dumitrescu-Timică, Clody Berthola, George Constantin, Emil Botta, Geo Barton, Grigore Vasiliu-Birlic.

■ Săptămîna aceasta, cîteva opere celebre difuzate la radio : **Cosî fan tutte** de Mozart, **Oedip de Enescu**, **Frelschütz** de Weber.

■ Ce înseamnă să fii dirijor ne-a demonstrat, cu o strălucire pentru care trebuie să-i fim recunoscători, foarte tînărul muzician Ion Marin. Concertul ce a avut loc în sala din strada Nufierilor, transmis și comentat de posturile noastre de radio, a fost, incontestabil, un mare și adevărat eveniment.

Ioana Mălin

Dispută literară

● Într-un comentariu de ultimă oră, difuzat de agenția „France Press” sub semnătura lui Francis Kohn, sint relatate câteva detalii despre o aprinsă dispută literară iscată de publicarea romanului postum **The Garden of Eden** de Hemingway. Este vorba despre un roman autobiografic, ne-terminat, reconstituit de experții editurii „Scribner”, după cele trei versiuni existente, având o lungime de peste 1.500 de pagini. Tom Jenks este cel care, prin eforturi titanice, timp de ani de zile, a colecționat versiunile, reducând ansamblul la un sfert din dimensiunile inițiale, rescriind unele dialoguri, suprimând chiar trei personaje principale care apar în toate trei versiunile originale, fiind convins, așa cum declară, că a reușit să dea forma finală „unei opere complete și absolut autentice”. Dar nu toți împărtășesc această părere. Cotidianul „USA Today”, spre exemplu, afirmă că „romanul nu este decît o palidă imitație a unui Hemingway în cele mai proaste zile ale sale”, iar criticul de specialitate de la „Newsweek” scrie că, în ciuda Palmareos la Montreux

Palmareos la Montreux

● Emisiunea **Penn and Teller go public**, produsă de rețeaua americană de televiziune CPB, a primit, în unanimitate de voturi, marele premiu al celei de-a 26-a ediții a Festivalului **Trandafirul de aur** de la Montreux. Pe locurile următoare, emisiunea **Oft passiert es unverhofft**, produsă de compania vest-germană

Yehudi Menuhin

● Premiul Moses Mendelssohn 1986 (purând numele unui mare filosof al „secolului luminilor”, destinat să recompenseze o personalitate care s-a distins în acțiunea de

tuturor defectelor sale, romanul trebuia totuși publicat, dialogurile fiind dintre cele mai reușite.

Într-un articol publicat în revista „Rolling Stone”, Lorian Hemingway, nepoata scriitorului, acuză publicarea romanului „din motive pur publicitare, cartea nefiind proastă, ci execrabibilă”.

Este foarte mult discutat faptul că romanul a fost, încă de la început, datorită unor referințe autobiografice de strictă intimitate, conceput de scriitor ca un fel de jurnal personal, fără intenția de a-l publica vreodată. Așa se explică faptul că, început în 1946, manuscrisul original a fost lăsat „în umbră”, reluat apoi sub diferite formule, dar fără o finalizare reală. Este evocat un episod real din viața scriitorului, în vara anului 1926, pe Coasta de Azur, dar, așa cum afirmă critica ce privește publicarea romanului ca pe un ultragiud adus memoriei scriitorului, „nimeni nu ne autorizează să publicăm pagini de manuscris nefasonate, o materie brută de care însuși scriitorul s-a îndepărtat”.

Cr. U.

ZDF, și Hilde produsă de compania norvegiană de televiziune NRK. Un juriu de copii a atribuit un premiu special emisiunii **When the going get though**, semnată de Billy Ocean, iar premiul pentru cel mai bun video-clip al anului a fost decernat melodiei **Take on me** a grupului norvegian **A-Ha**.

apropiere a oamenilor, dincolo de barierele rasiale, sociale și culturale, a fost atribuit marelui muzician al lumii contemporane care este Yehudi Menuhin.

„THE TRUE AMERICAN”

(A Folk Fable Melvin Van Peebles, Doubleday, New York, 1970)

● **Autorul**: Melvin Van Peebles este romancier, dramaturg, scenarist, compozitor, producător și regizor de film, actor. Revista „Newsweek” l-a caracterizat drept „primul mare artist «pop» al noului val de conștiință al negrilor”. S-a reintors la roman după o carieră strălucită, incunată de premii, în film și în alte genuri ale artei spectacolului, care l-a determinat pe criticul Clive Barnes să proclame în „The New York Times”: „Melvin Van Peebles este un om pentru toate anotimpurile, un adevărat om al Renașterii”.

● **Subiectul**: **A True American** (Un american get-beget) este o satiră funambulescă a moravurilor, preceptelor, politicii și prejudecăților rasiste americane. Acțiunea începe în iad, înainte de primul război mondial. Tânărul negru analfabet George Abraham Carver, ucis în timpul unei încercări de evadare din închisoare, se împrietenește la școala de alfabetizare subpământeană cu Dave Stock, tânăr alb dintr-o generație anterioară, scapat cu un secol mai devreme de indienii în cursul cuceririi Vestului sălbatic. Este un iad foarte original. În

secția lui americană, aboliți sunt supuși unor torturi psihice cumplite: sint siliiți să privească fete albe iubindu-se cu negri, să asculte cîntecele negrilor, să mănince mîncarea lor. În timpul războiului, Abe și Dave obțin de la Diavol permisiunea de a se întoarce pe Pămînt. În iad li se inculcase ideea egalității oamenilor și reveneau în America îmbătați de idealuri reformatoare. Regula jocului în societatea vremii îl împinge însă pe cei diferiți: pe Dave îl propulsează spre o ascensiune continuă, lină, care îl face să-și uite visele de înnoiere, pe Abe îl menține la periferia societății, împiedicîndu-l să aibă vreo influență asupra evenimentelor. Ucis pe front, în Franța, Abe mai trece o dată prin iad și din nou îl păcălește pe Diavol și reinvie. În ultima lui întrupare, bătrîn liftier într-un mare imobil din Chicago, se va întîlni întîmplător cu Dave, prosper om de afaceri. După șocul recunoașterii, Dave preferă să ia de bun sfatul psihanalistului său și să pună toate amintirile resuscitate pe seama unui cosmar. Se va des-cotorosi, deci, de Abe și, odată cu el, de un tre-

„Clasici ai secolului XX”

● Așa se intitulează noua colecție a editurii Bompiani — care se deschide cu volumul **Opere** (1927—1947) de Alberto Moravia. „Am avut totdeauna cele mai bune relații cu clasicii literaturii — mărturisește Moravia. (în imagine). Am citit operele classicilor în spiritul în care astăzi îi citesc pe moderni, fără o disciplină scolastică, fără indicațiile unui profesor. De la clasici am învățat ce este simțul comun atît de bogat la ei și atît de sărac la contemporani... În ce privește includerea mea în noua colecție a editurii «Bompiani» — mă simt onorat. Este o formă de recunoaștere a meritelor cuiva, probabil

prematură... Intrucît sînt încă în viață. Nu cred că există trăsături specifice care să-i facă nemuritori pe unii scriitori. Există numai scriitori care rezistă la proba timpului. Și sînt autorii pe care și astăzi îl citim cu profit și nu pentru divertisment”.

Premieră Liszt

● În cadrul Săptămînilor muzicale de la Napoli — care s-au deschis la 14 mai cu opera **Bărbierul din Sevilla** de Rossini, va fi prezentată pentru prima dată în Italia, sub formă de oratoriu, unica operă compusă de Liszt: **Don Sanche**. Și-au dat concursul corul teatrului San Carlo și orchestra radio-difuziunii din Budapesta. Este un omagiu adus compozitorului de la a cărui moarte se împlinesc 100 de ani.

„Memoria inimii”

● Anna Timofeevna Gagarina și-a consacrat ultimii ani amintirilor despre fiul său. Le-a consacrat în volumul **Memoria inimii**, un portret al lui Gagarin în procesul devenirii și formării sale. Un capitol aparte al cărții, intitulat „Baikonur”, este semnat de scriitoarea Tatiana Koplova, întregind imaginea pionierului erei cosmice și punînd în valoare calitățile sale ieșite din comun, după cum apreciază critica.

Scrisori către presă

● Sub titlul **Letters to the Press**, John Michael Gibson și Richard Lancelyn Green au publicat un volum care reunește, în 376 pagini, o mare parte din scrisorile pe care Conan Doyle le-a adresat diverselor cotidiene din Anglia în perioada anilor 1879—1930. Se pare că părintele celebrului Sherlock Holmes își făcuse un adevărat hobby din a se adresa presei, prin scrisori. În afara ziarelor de mare tiraj, cum este „Times”, Doyle a scris și unor reviste și publicații locale, sau unor periodice de specialitate, abordînd cele mai diverse subiecte: de la probleme de sănătate la debuturi literare, de la sport la jurisprudență, sau pur și simplu pentru a mulțumi public unor necunoscuți care l-au ajutat să-și salveze mobilele în timpul unui incendiu sau pentru a critica practicile unor instituții care atribuiau diplome false.

Din nou pe ecrane

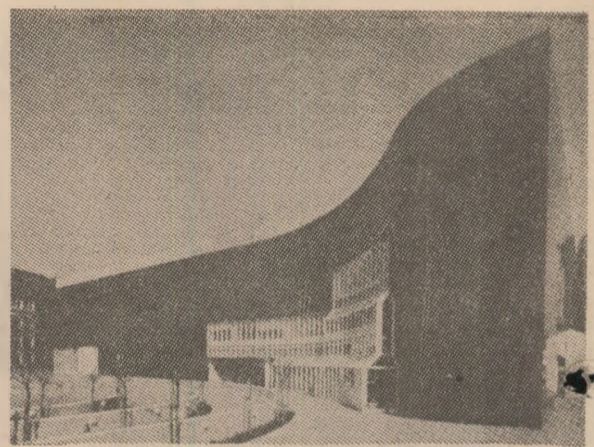
● Dirk Bogarde a revenit pe ecranele britanice în adaptarea pentru televiziune (2 părți) a unei scurte povestiri a lui Graham Greene — **Pufem să vă împrumutăm soțul?** Ultimul film al lui Bogarde fusese **Deznădejde** (1978), al regizorului Fassbinder. Mai recent fusese văzut în 1981 în filmul de televiziune **Povestea Patriciei Neal**.

Shakespeare în Etiopia

● Pentru prima oară tradusă în Etiopia, piesa **Romeo și Julieta** de Shakespeare a apărut în limba tigrania. După cum relevă critica locală, traducătorul, străduindu-se să respecte toate particularitățile originalului, a realizat o bună versiune a operii shakespeariene, făcînd-o accesibilă unui cerc larg de cititori.

atunci și pe care am folosit-o în experiment. Am ordonat ca Groapa nr. 30 să fie folosită exclusiv pentru americani, dar în loc de tortură fizică individuală, pe care o menținem la un minimum, am încercat să-i torturăm ca grup. Am căutat numitorul comun al fricii și oroarei nu în individ, ci în societate luată ca un tot. Americanii, ca grup social, iubesc banii, detestă lenevia, se rușinează de ceea ce este indecent, etc. De departe, însă, cel mai slab punct al lor este atitudinea față de negri, cetățenii de rangul doi și țării egalității. Răsturnînd situația și asigurînd egalitate absolută în favoarea negrilor, am cauzat americanilor chinuri inimaginabile. Fapte și cifre, domnilor, fapte și cifre. Graficul nefericirii este aproape același în toate gropile iadului, dar — și își permite să suridă imperceptibil —, dar groapa americană este adîncă tratată cu o cincime din numărul altfel necesar de draci și pe o optime de spațiu. Un progres major, domnilor. Vom produce iadul. Vom produce nefericire în masă”.

AL. O.

Pictorii secolului XX la Düsseldorf

● La Düsseldorf a fost inaugurat, într-un edificiu impresionant, un muzeu cuprinzînd una din cele mai ample colecții de pictură modernă din lume. Noua clădire — „Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen” — opera arhitecților danezi Dissing și Weirling, adăpostește opere ale clasicii picturii moderne — Picasso, Braque, Leger,

Chagall, expresionistii germani — trecînd prin avangarda anilor '60 și începutul anilor '70, op și pop-art american, pînă la cele mai noi curente ale picturii actuale. „O imagine impresionantă a picturii secolului XX, care, din punctul de vedere al calității, nu are egal în R.F.G.” — astfel caracterizează un specialist noul muzeu (în imagine).

Ecranizare după Gabriel Garcia Márquez

● Regizorul Francesco Rosi se află în Columbia, unde, pînă la sfîrșitul lunii august, va lucra la ecranizarea romanului **Cronica unei morți anunțate** de Garcia Márquez. „De ce această carte și nu **O sută de ani de singurătate?** Pentru că, după opinia mea, aceasta din urmă nu poate fi redusă la un singur film. Citînd **Cronica unei morți anunțate** mi-am dat seama că este un lung discurs despre moarte, deci despre dragoste și viață. Cuvîntul «cronica» înseamnă că autorul povestește un fapt real, dar la Márquez realismul este sui generis. Scriitorul menține legătura cu realitatea, dar o deformează, o amplifică, pînă cînd aceasta capătă semnificații mitologice. Filmul meu trebuie să ofere mult mai mult decît ceea ce în carte este prezent. Voi

filma deci și ceea ce Márquez n-a scris. În carte există unele «mistere». Eu trebuie să vin cu ipotezele mele...». Alături de Ornella Muti (în imagine) care va interpreta rolul Angelei, în distribuție mai figurează: Lucia Bose, Irene Papas, Gian Maria Volonte, Rupert Everett.

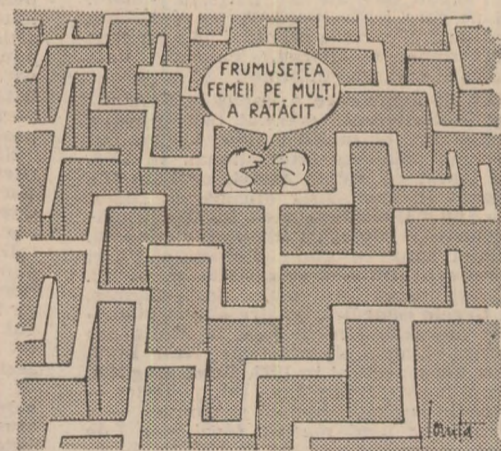
Festivalul de teatru olandez

● ...Se va desfășura anul acesta, așa cum spun chiar organizatorii, sub semnul teatrului francez. De la această ediție, teatrul pentru tineret va fi integrat în programul festivalului: își anunță participarea: Saterdagstheater, Grupul teatral Marius și Wederzjds din Olanda, Grupul teatral francez, Grupul Lune și Backa Teater din Göteborg. Festivalul include și spectacole de dans și de operă. Din Franța și-au mai anunțat participarea: Théâtre du Soleil, Théâtre Sapagou, Baletul Operei din Paris, cu coregrafii de Merce Cunningham și David Gordon, Compania Dominique Bagouet din Montpellier. Compania Magny Marin-Paris cu un balet inspirat dintr-o lucrare de Beckett, Compania Karine Saporta-Paris.

Compania D.C.A.-Paris cu premiera mondială **Codex** — coregrafia Philippe Decoufflé. Mai participă Nederlands Dans Theater, cu **Povestea soldatului** de Stravinski — coregrafia Jiri Kylian, **Revelation and Fall** de Peter Maxwell Davies — coregrafia Glenn Tetley și **Simfonia de Janáček** — coregrafia Jiri Kylian; Tanztheater Wuppertal, Compania Anne Teresa Keersmaecker și Compania Alexandra Radus-Han Ehbelaar, Nederland Opera va prezenta **Maestrul cîntăreți** de Richard Wagner, Opera din Frankfurt pe Main — **Răpirea din Serai** de Mozart și două opere concert: **Adevărata istorie** de Luciano Berio și **Moise și Aron** de Schönberg.

N. IONIȚĂ

„Verba volant...” ?

GRECIA ANTICĂ : Septuaginta, Siracides 9,8.

Un centru de tradiție și cultură

Santa Maria Maggiore

ÎN apropiere de Santa Maria Maggiore și nu departe de vestita Fontana di Trevi, adică în chiar centrul vechii Rome, se înalță, imperturbabil la forfota circulației și civilizației, impunătorul Palazzo Brancaccio, sediul Institutului Italian pentru Mediul și Extremul Orient — ISMEO. La intrare, mă întâmpină chiparoși adolescenți și statui pierdute într-o marmoreană meditație. Printre coloanele de bazalt făcute parcă să susțină eternitatea, descopăr treptele palatului. Urc scările cu emoție.

Totul a pornit de la o carte: Giuseppe Tucci, *The theory and the practice of the mandala* (teoria și practica mandalei). I-am scris autorului și marile orientalist a avut bunăvoința să-mi răspundă. Astfel a devenit posibilă întâlnirea dintre Eminescu și Dante în coordonatele imaginare ale mandalei, spațiu de concentrare și stimulare a energiei creatoare, binecunoscut tradiției indiene. Profesorul Tucci s-a arătat interesat de această convergență simbolică, reunind două universuri poetice sub aceeași strălucire a gândului.

Aceste amintiri îmi trezesc acum nostalgia. Știu că nu-l voi mai putea întâlni pe distinsul profesor decedat în 1984 la vârsta de 90 de ani. Îi regăsesc însă prezența în activitatea institutului, în amintirile foștilor săi elevi și colaboratori.

Îmi dau seama că este aproape imposibil de evocat în câteva rânduri personalitatea remarcabilă a lui G. Tucci. Nu știu la ce să te referi mai întâi. La erudiția sa lingvistică? Devenise celebru la numai 20 de ani stăpînind perfect sanscrita, chineza și tibetana. La calitățile sale excepționale de arheolog? A organizat și condus personal 8 expediții pe platourile tibetane. La impresianța sa operă? Scrierile sale numără 60 de volume și peste 200 de articole. Cîteva cărți sint de referință internațională: *Il Buddhismo* (1926), *Storia della Filosofia indiana* (1957), *Teoria și practica mandalei* (1969), *The religions of Tibet* (1970). Numai pentru a descrie fantastica sa întâlnire cu marele Dalai Lama precum și privilegiul unic la acea vreme acordat unui european de a vizita inaccesibilul templu din *hSam-Yas* ar fi necesar spațiul unui adevărat roman.

Desigur însă, cea mai importantă rămîne „moștenirea vie” pe care ne-a lăsat-o, chiar centrul ISMEO. Secretara culturală, d-na Giovanna Galluppi Vallauri, specialistă în latină și greacă veche, îmi povestește că dl. Tucci se ghida în alegerea colaboratorilor săi după două criterii esențiale: înaltul profesionalism și calitatea morală sau umanismul. A reușit să-și alcătuiască astfel un colectiv aparte. Cercetători care s-au aventurat ani de-a rândul în expediții dificile pe platourile Himalaiei, la aproape 4 000 m altitudine, pentru a descoperi și recupera manuscrise și monumente ale unor străvechi civilizații. „Numai cel ce știe să imbine *prajna* și *karuna* — înțelepciunea și compasiunea — poate spera să aibă acces la secretele unui călugăr tibetan”, obișnuia să spună colaboratorilor săi profesorul Tucci. Astfel se face că, ceea ce n-au reușit alte expediții superdotate cu tehnici moderne, a împlinit colectivul lui Tucci, datorită profundului umanism și dăruirii profesionale.

DE-A lungul celor peste 50 de ani de activitate (Institutul a fost înființat la 16 februarie 1933) au fost scoase la iveală și traduse pentru prima oară într-o limbă europeană numeroase texte și inscripții, unele de o importanță fundamentală pentru cunoașterea tradiției indiene și tibetane. Astfel sint: *Madhyamaka Karika* a lui Nagarjuna, textele minore *Khuddaka Nikayo* ale canonului pali, traducerea lui *Padavali* și *Granthavali* sau tratatul despre *Tantraloka*. O serie de manuscrise sanscrite găsite în Tibet și recuperate de ISMEO sint unice în lume, cum ar fi de exemplu atît de poetica *Oglinda de cristal a sistemelor filosofice* (*Grub mt' a sel gyi me lon*), traducerea și comentariul textelor aparținînd lui G. Tucci și L. Petech.

D-na Maria Tereza Runci are amabilitatea să mă inițieze în organizarea bibliotecii. Există trei departamente principale: India, Tibet și China. Aici se păstrează, în seifuri speciale, colecțiile de manuscrise și suluri pictate aduse din diversele expediții. Dulapurile conțin materiale rare privind tradițiile arhaice ale Tibetului

Piața San Pietro

lui (dicționare pictografice, date despre credințele *bon po*, manuscrise în limbaje liturgice pe cale de descifrare, cum ar fi de pildă misterioasa scriere *shang-shung*), precum și colecții de etnografie și folclor tibetan.

În rest, acces liber la raft și un material imens. Îmi dau seama că am pătruns într-o adevărată bibliotecă bogesiană și pentru o clipă am impresia că pereții sălii au căpătat o alură hexagonală, iar printre rafturi se adîncesc labirintice coridoare întunecoase. Din fericire, biblioteca mă smulge din reverie aducîndu-mi un imens catalog cu articole de orientalistă. Lucrări din întreaga lume purtînd în majoritate aceeași emoționantă dedicație: „Profesorului G. Tucci, omagiu”. În 1986 urmează să apară editată de ISMEO o *Miscellanca* de studii internaționale în onoarea profesorului.

ÎN ZILELE următoare am ocazia să-l cunosc pe dr. Gherardo Gnoli, actualul director al ISMEO. Este impresionant de tînăr pentru funcția sa. Pe biroul său zăresc stive de manuscrise și coli acoperite cu elegantele volute ale alfabetului sanscrit. Discuțăm despre Eminescu și Dante și rolul mandalei indiene în creația lor poetică. Dialogul se prelungeste însă, căci filosofia indiană a exercitat o atracție evidentă asupra unor eminente spirite românești (Blaga, Brăncuși, Mircea Eliade). „Iată o întâlnire originală și originală între România și Italia, prilejuită de spațiul indian” îmi spune dr. Gnoli și primesc în dar cartea *India and Italy*.

Întors de curînd dintr-o călătorie în Nepal, profesorul Fabio Scalpi se arată deosebit de interesat de prezența în tradițiile folclorice românești a unor elemente de cultură indiană, cum ar fi de exemplu acele *sidhi* (puteri miraculoase) pe care le dobîndește eroul din basme. Discuțăm despre cartea lui N. Miulescu, *Da, kša* (Iara zeilor). Profesorul Scalpi este intrigat de prezența pe teritoriul României a multor toponime cu rezonanță sanscrită. Îmi enumeră cîteva: *Purani* (*Pura* — oraș sfînt), *Deva* (*deva* — zeitate), *Īārman* (*Hara Muni* — eremit dotat cu putere).

Dr. Mirella Boncompagni, *Primo Dirigente* al serviciului de informație culturală, îmi vorbește de „Piața București” aflată în apropiere de grădina Pincio. „Contactele culturale au contribuit dintotdeauna la apropierea dintre popoare” îmi spune domnia sa. Aflu că, de-a lungul anilor, ISMEO a întretinut importante relații culturale cu personalități marcante ale Indiei: Rabindranath Tagore, Surendra Nath Das Gupta, Jawaharlal Nehru, Indira Gandhi. Dealtfel, prin ISMEO s-a continuat și întărit în plan cultural și o strînsă prietenie cu România.

În 1930, prin intervenția profesorului Giuseppe Tucci, tînărului cercetător Mircea Eliade i se prelungea cu încă un an bursa de studii în India. Același orientalist român, invitat personal de profesorul Tucci, va urca treptele impunătorului Palazzo Brancaccio pentru a susține o conferință asupra șamanismului și tantrismului. Iată ce notează Mircea Eliade în jurnalul său datat „Roma 23 martie 1950”: „Invitați de ISMEO sintem găzduiți la pensiunea Huber via Paisiello, la doi pași de Villa Borghese [...] În această dimineață l-am revăzut pe Tucci la Universitate. Neschimbat. Aceași energie exuberantă și lucidă pe care l-am cunoscut-o la Calcutta în 1928—1931. [...] După conferință, Tucci ne invită la el. O imensă bibliotecă muzeu. Trec dintr-o cameră în alta — s-ar spune un templu tibetan. [...] Îmi propune să refacem împreună *Zalmoxis*, editat de ISMEO”.

ÎN biblioteca institutului găsesc materialele Conferinței Internaționale ce a avut loc la ISMEO în 1955 unde Mircea Eliade a prezentat lucrarea „Centre du monde, temple, maison”. Reușesc să găsesc și numărul din noiembrie 1984 al revistei „History of religions” unde orientalistul român descrie ultima sa întâlnire cu profesorul Tucci: „L-am vizitat pe Tucci în septembrie 1982 în vila sa cu aspect tibetan. Deși ținut la pat din cauza operației, maestrul rămăsese același fantastic intelectual citînd și discutînd cu vervă temele de specialitate. Continua să participe la activitatea ISMEO colaborînd permanent cu succesul său, profesorul Gherardo Gnoli”. Și toate acestea pînă în ultimele clipe.

Dar legăturile ISMEO cu spiritualitatea românească nu se încheie aici. Un alt orientalist român, regretatul Sergiu Al. George, urca aceleași trepte ale cunoașterii din Palazzo Brancaccio publicînd cîteva studii de mare rafinament în revista institutului „East and West”. Am avut bucuria să le descopăr în bibliotecă: „Sign” (*lakšana*) and propositional logic in Panini” în vol. 19, 1969 și „The semiosis of zero according to Panini”, vol. 17, 1967. Alături în raft găsesc prețioasa traducere, pentru prima oară într-o limbă europeană, a scrierilor marelui învățat cașmirian Abhinavagupta (sec. X—XI) editate de prof. Raniero Gnoli. Îmi iau notițe, conpecteze. Mi-ar trebui o viață de om iar eu nu am decît 7 zile. Profesorul Scalpi zîmbește. Ochii săi care au scrutat de atîtea ori azurul creștelor Himalaie par să-mi spună: „Adevărata înțelepciune se află în tine. Biblioteca te ajută numai să o descoperi”.

Silvia Chițimia

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

R. P. BULGARIA

● Un harnic tîlmăcitor al literaturii noastre se dovedește a fi Ognean Stamboliev. După ce a făcut parte din colectivul care a tradus un volum din lirica lui Blaga — apărut anul trecut la Sofia —, înregistrăm noi tîlmăciri ale sale din literatura română. Astfel, în nr. 2/1985 al revistei „Prostori” a tradus un ciclu de poezii ale lui Marin Sorescu; tot din creația lui Marin Sorescu a publicat un florilegiu, însoțit de o prezentare, în revista „Panorama” nr. 6/1985; în aceeași revistă (nr. 2/1986) Ognean Stamboliev semnează versiunea bulgară a nuvelei lui Titus Popovici, *Moartea lui Ipu* (textul e însoțit de o prezentare și de fotografia autorului).

FRANȚA

● Recent editura pariziană Gallimard a publicat volumul *Nu de Eugene Ionesco*, operă a marelui scriitor apărută în România în 1934. Traducerea și notele sint realizate de Marie-France Ionesco. Volumul e precedat de un Cuvînt înainte al autorului și de o Prefață de Eugen Simion.

CIPRU

● Cunoscuta revistă de literatură și artă „Pnevmatiki Kipros”, care apare la Nicosia, fiind condusă și editată de remarcabilul scriitor Kypros Chrysanthis, se referă din nou la fenomenul literar românesc contemporan. Astfel, în numărul dublu din ianuarie-februarie 1986, publică două poeme ale lui Nichita Stănescu: *Și nu barbar...; Elegia a dona, Gecica*, traduse în limba greacă de Andreas Rados.

JAPONIA

● Colectivul Teatrului pentru copii și tineret „Ion Creangă” din București și-a început turneul în Japonia, oferînd iubitorilor de teatru din capitala niponă un spectacol de gală la Centrul cultural „Bunka Kaikan” din Tokio. Artiștii români au interpretat, în limba japoneză, piesa *Snoave cu măști* de Ion Lucian.

PORTUGALIA

● La cea de a XII ediție a Festivalului Internațional de film de la Santarem — unde au fost prezentate pelicule din 19 țări — Dragoș Păslaru a cucerit Premiul pentru cel mai bun actor pentru rolul din *Ochi de urs*, ecranizarea sadoyeniană realizată de Stere Gulea. La secțiunea de scurt-metraje a aceleiași competiții, desfășurată luna trecută, au intrat în palmares alte două pelicule românești documentare: *Floarea apelor* de Mircea Popescu a obținut Premiul I „Ciorchinele de aur”, iar *Zea Mays de Gheorghe Știucă* — „Ciorchinele de bronz”.

R. S. F. IUGOSLAVIA

● Revista lunară „Obzornik”, care apare la Ljubljana, publică nuela lui Constantin Căbeșan intitulată *Sincere felicitări*, în traducerea cunoscutei tîlmăcitoare Kalja Spur.

● În revista „Flaka E Vellazërimit” („Flacăra fraternității”) și în revista „Jehona” din Skopje au apărut, în traducerea lui Baki Ymeri, poezii semnate de Doina Cetca.

ISRAEL

● Marcel Marcean a publicat la Ashqueon placheta *Ochiul diavolului*, cuprinzînd trei proze în care se joacă drama și comedia banului: „Moment din Romanul unui GEST”, „Zură” și „Bură”, doi bărbați”, „A pagubă”, aceasta din urmă cu o addendă în chip de Scrisoare: „Sodoma și Caorsa”, „În jur de Shylock și Antonio”.

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republică Socialistă România
Director GEORGE IVAȘCU

5 lei

REDAȚIA : București, Piața Scintei nr. 1, poarta B2—B3, telefon 17 60 10. ADMINISTRATIA : Calea Victoriei 115. Telefon : 50 74 96. ABONAMENTE : 3 luni — 65 lei ; 6 luni — 130 lei ; 1 an — 260 lei. Tiparul : Combinatul Poligrafic „CASA SCINTEI”